पि स्याद्वैतरणीनद्यां च प्रेतानां ज्ञातुमातरि णपंच ६ अ वग्रह
णमित्याक्षः प्रतिरोधेप्यनादरे प्रतिदारणमाख्यातं संगरे चावदा
रणे अवतारणभूतादिग्रहे वस्त्रांचलार्चने रोमहर्षणमित्येतत्
द्रोमांचेपि विभीतके परिभाषणमालापे निंदने परिभाषणं नि
दोपालंबवचने परिभाषणमिष्यते ११ मन्नसारणमीक्षन्निदानक्षि
न्नकरद्विपे महाप्रसादवीथीनीवरंडेचाप्यपाश्रये वानरायण
उन्मत्ते निःप्रयोजनपूरुषे कंडे चकरपत्रे च स्फूटे च शरसंक्रमे मं
डूकपर्णं परलुके शोणके च कपीतने मंडूकपर्णी मंजिष्ठा ब्राह्मी
गोजिह्विकासु च णषट् ७ दोहदलक्षणं गर्भे वयःसंधौ च दृश्यते
यौवनलक्षणमभिख्यालावण्ये च पयोधरे णान्तवर्गः ग्रंथः १४ तदि
१ ततं चिते ततं व्याप्ते विस्तृते वाद्यवन्मतं वीनादिवाद्यवाद्ये
व पवमाने ततः पुनः इतं गते स्याद्विज्ञाने इतं स्तुत नगुह्ययोः ऋ
तमुंछशीले तोये दीप्ते सत्येऽभिपूजिते कृतं युगेपि पर्याप्ते विहि
ते हिंसिते फले द्युतमाज्येप्रदीप्ते च सलिलेपि घृतं मतं मृतं स्या
द्याचिते मृत्यौ मृतस्तु मत्यभिधेयवत् गतं च ज्ञाने धिगते मतं ष

जितसम्मते धुतन्तु विधुतेवापि धूतंकम्पितभर्त्सिते पूतंपवित्रे
शटितेपूतंचबद्धलीकृतनम् श्रुतंशास्त्रावधृतयोः स्यूतंत्वसूतप्र
सेवयोः नतंस्यात्तद्वाच्यवत्तमे नतस्तगरपादपे द्रुतंशीघ्रेविली
नेचविद्राणेचाभिधेयवत् युतंहस्तचतुष्केपियुक्तेयुतपृथक्
पृथक् स्थितमृद्धंगत्वभावेसंप्रतिज्ञेसुनिश्चिते सितःसमा
प्तौधवलेविवधज्ञानयोरपि शितंशातंतुनिशितेकृशेशातं
चकर्मणि कृतंहितेगातपद्येसुतःपार्थिवपुत्रयोः स्नुतन्तरंग
मरातौस्नुतमाक्रम्यस्नुमात्रके स्रोतन्तुगुंफितेवस्त्रेप्रेतोभूतान्तरेम
ते स्तनस्तुसारथौनस्तिप्रसूतेप्रेरितेपिच तन्त्रियान्ब्राह्मणी
जेपिस्तनःपारदंवंदिनोः श्वेतंरूप्येन्यवक्षुभ्रेश्वेतोद्विपाद्रिभेदयोः
श्वेतावराटिकाकाष्ठापाटलाशंखिनीषुच सत्त्वंसत्त्वेविद्यमाने
सत्याभ्यर्हितसाधुषु सनीपनिव्रतामौर्व्योरितःकर्बुरत्वागते
नातीऽनुकम्पेजनकेजातंजात्योघजन्मनि पातःस्यात्पतनेघाते
२९ घातःकांडप्रहारयोः पोतःशिशौवहित्रेचलोतमश्रुणिवारिते
गीतन्तुशाब्दितेगाने प्रीतंहूषितनर्मणोः वीतन्त्वसारहस्त्यश्वेवी

तमंकुशकर्मणि भीतंभयेभययुतेवाच्यवत्परिकीर्तितम् भूतंक्ष्मा
द्यौपिशाचादौन्याय्येसत्योपमानयोः भूतोदेवलकेप्राप्तवृत्त
योरभिधेयवत् केतुर्द्युतौपताकायांग्रहोत्पातारिलक्ष्मसु
सेतुरालौचवृतुणेक्रतुर्यज्ञेमुनेर्भिदि धातुःस्याद्दशमविकृ
तौविषयेप्यिंद्रियेषुच भूतादिरसरक्तादिश्लेष्मादिवसुधादि
षु वर्णेनेधातुशब्दोयंविशेषात्स्याद्गैरिके ऋतुःस्त्रीकुसु
मेमासीवसंतादिस्तुधीरयोः गातुःपुंस्कोकिलेभृंगेगंधर्वेरो
षणेपिच मातुःस्यादपराधेपिमंतुर्घ्योपिप्रजापतौ धूर्तः
स्यात्खंडलवणेशठधत्तूरयोरपि पूर्तंस्तुपूरितेकृत्ते पूर्तंखा
तादिकर्मणि मूर्तंमूर्तिमतिप्रोक्तंमूर्च्छालोकठिनेन्यवत्
गर्तस्त्रिगर्तभेदेस्यादवटेचकुकुंदरे आप्तसत्येचलब्धेचप्राप्ते
वित्तेसमंजसे व्याप्तंव्याप्तेसमाक्रांते गुप्तंरक्षितगूढयोः लि
प्तंविषाक्तेभुक्तेचवाच्यवत्स्याद्विलेपिते दीप्तंनिर्भासितेदग्धे
वदंतिज्वलितेपिच अस्तंक्षिप्तेगतेप्रोक्तमस्तःपश्चिमभूधरे
ग्रस्तंग्रासीकृतेपिस्याल्लुप्तवर्णपदोदिते पुस्तंतुपुस्तकेलेप्य

कर्मविज्ञानयोरपि शस्तंक्षेमेप्रशस्तेचव्यस्तंव्याप्तेचसंकुले
हस्तोनक्षत्रभेदेस्यात्करेभकरयोरपि कचात्परःकलापार्थेस
प्रकोष्ठततांगुलौ विन्नंख्यातेधनेलब्ध विन्नंज्ञातेविचारिते कृ
त्तंतुवेष्टितेछिन्नेदत्तंविश्राणितेचिते वृत्तोतितेदृढेख्यातेनौव
त्तुलेपिमृतेवृत्ते वाच्यवर्त्तनेवृत्तंचरित्रछंदसोरपि अन्तःप्रां
ते न्तिकेनाशेस्वरूपेतिमनोहरे वृत्तंपद्मवबंधेस्यात् घटधारा
कचाग्रयोः दंतोनिकुंजेदशनेदंतःसानुनिकथ्यते दन्ती
स्यादोषधीभेदेस्वांतंचेतसिगह्वरे क्रांतःप्राप्तेचंडभावेदृढ
जैनोगवेधुके कुंतीपद्रुप्रियायांचशल्लकंगुग्गुलद्रुमे का
न्तोश्ममणिगृहेवारौकांतानात्रफलिनीस्त्रियोः शांतोरसवि
शेषेस्याद्दांतिमुक्तकदात्तयोः उत्तमेकान्तारक्रंदसुक्तंस्याच्छु
षितेपिच शुक्लेश्लेष्मपुरुषेपीतेव्यक्तंस्फुटमनीषिणोः तिक्तो
रसेसुगंधेचतिक्तपर्पटकोपिच तिक्तान्तुकटुरोहिण्यांरि
क्तकाननशून्ययोः रक्तंस्यात्कुंकुमेताम्रेप्राचीनामलकेऽह
३० जि अनुरागिणिनील्यादिरंजितेलोहितेऽन्यवत् यत्नाहस्ति

पकेसूते नप्ता पितरि पावके त्रेतायुगेऽग्नित्रितये भर्त्ता स्वामिनि
धारके शास्ता च शासके बुद्धे वक्ता वाग्मिनि पंडिते मुक्तास्तु मौ
क्तिके मुक्तः प्राप्त मुक्तो च मोचिते दन्ता शूद्राद्वियजेप्रनी
हारे च सारथौ भुजिष्यानन्येयन्ता नियुक्ते च प्रजाहृजि धा
नाद्रिरण्यगर्भे स्यात्पालके त्वभिधेयवत् माता काव्यप्रसू
गोभुवत्सम्प्याद्यास्तु मातरः लता ज्योतिष्मती स्पृक्का शाखा
वल्लीप्रियंगुषु लताकस्तूरिकायां च माधवीदूर्वयोरपि
लूतापि पीलिकायं स्याद्रूर्णनाभे नदान्तरे पीतास्त्रतारु
हरिद्रायां पीतं स्यात्पीतगौरयोः सीता रामकलत्रे स्यात्तथा
लांगलपद्धतौ नभोनद्यां च शीतस्तु वानीरबहुवारयोः
शीतं हिमगुणे प्राज्ञ वाक्ववक्षीनलेलसे चिताकृन्नेवुल्लि
कायां चिताहसनि चिन्नयोः वार्त्ता वार्त्ते गुणेष्टन्तौ वार्त्ताऊ
ष्वायुदन्तयोः वृत्तिमती हृज्जो वार्त्तो वार्त्तं मा रोग्य फल्गुनेः
गनिर्मीर्जे दशायां च स्नाने यात्रायुपाययोः नाटीव्रणसर

एणां च मतिर्वोक्तास्त्रनिष्वपि चिनिः समूहे चिन्यायां दिनिः स्या
त्खंडने दनौ पनिः प्रभोगनौ मूलेद्दनिश्च र्मपुटे करे घनिर्व्रिका
रेप निनिषार्थकेदक्रमे यतिः शिनिः श्लेसिते भूर्जे शृतिर्भरण
मूल्ययोः द्विनिर्व्रिवासमे दिन्यां स्थानमात्रेपि च द्विनिः धृति
र्योगांतरे धैर्ये धारणाधरत्तु हिषु श्रुनिः श्रोत्रे तथाम्नाये वार्त्तो
यां श्रोत्र कर्मणि स्मृनिरिच्छाधियोर्धर्मसंहितायामपि स्मृ
निः रतिस्मरप्रियायां च रणे च स्तरे नरनिः त्रानिर्गनौ जुगुप्सा
यां स्पर्द्धामंगलयोरपि धृतिः स्याद्धरणे वाढे स्त्रनिर्गमनमा
र्गयोः मिनिर्मानेव्यवच्छेदे कृतिः करणहिंसयोः ईनिः प्र
वासेऽमिन्वे स्यादनि दृष्याद्शिघृत्सु च वीनिर्यानौ वदीप्तौ चथा
वने प्रजने शने गीतिश्छंदसि गाने च नीनिस्तु प्रापणे नयोः
रीनिः प्रवारे स्पंदे च लोहे किट्टारकूटयोः पीतिः पाने तुरंगे च
भीनिः साध्वसकंपयोः प्रीनिर्योगान्तरे प्रेम्णि स्मरयंत्री प्रमो
३१ दयोः भूनिर्मातंगशृंगारे ज्ञाने भस्मानि संपदि स्हृतिः सीव

31

नसंनत्योर्नृतिः स्तुतौ च वन्दने हेतिः स्यादायुधज्वाले हेति
स्तरणि तेजसि हृतिर्विवरणे नीव्य कौशिकादिषु वेष्टने
कृत्तिश्चर्मत्वचोर्भूर्जे कृत्तिकायां च कीर्तिता पत्तिः पदातौ ग
मने वीरसैन्यप्रभेदयोः चित्तिर्ज्ञाने विचारे च लाभसंभावयो
रपि भित्तिः कुड्यप्रभेदे च संविभागावकाशयोः आप्तिः सं
वरणप्राप्त्योः प्राप्तिर्लाभे महोदये गुप्तिः कारागृहे प्रोक्ता भूग
र्त्तरक्षणे यमे स्वप्तिः स्पर्शाज्ञतायां च स्वापे विश्रंभयानिति
शांतिः समे पि कल्याणे: कांतिः शोभाभिलाषयोः जातिश्छं
दसि सामान्ये मालत्यां गोत्रजन्मनोः जातिर्जातीफले तथा
च्युत्यां चुल्लीकापिल्लयोरपि ज्ञातिः सगोत्रे पितरि व्याप्तिर्व्या
पनलंभयोः सातिर्दानेऽवसाने च प्राप्तिः सृप्तिप्रदेशयोः
वर्त्तिर्दीपदशादीपगात्रानुलेपनीषु च वर्त्तिर्भेषजनिर्मा
णनपनांजनलेखयोः अर्त्तिः पीडाधनुःकोट्योर्मूर्त्तिः का
ठिन्यकाययोः कीर्त्तिः प्रसादयशसोर्विस्तारे कर्दमे पि च
भ्रांतिर्मिथ्यामतौ भ्याप्ताभ्रमणे चानवस्थितौ नन्नंक्ष

मौनेर्न्नकेचरंन्नृसरसिवर्त्मनि भक्तिर्विभागेसेवायां पक्तिर्गौर
वपाकयोः मुक्तिःस्यान्मोचनेमोक्षे युक्तिर्न्याय्येचयोजने पंक्ति
र्दशाक्षरंछंदो दशसंख्यावलीष्वपि शक्तिर्बलेप्रभावादौ श
क्तिःप्रहरणांतरे शुक्तिःकपालशकलेनखाश्वावर्त्तयोरपि
मुक्तास्फोटेचतुर्न्नामशंखशंखनखेपुच तत्रि २ अमृतंयज्ञ
शेषेस्यात्पीयूषेसलिलेघृते अयाचितेचमोक्षेचधन्वंतरि
सुपर्वणोः स्यादमृतोमृता पथ्यागुडूच्यामलकीषुच अ
न्तंकपवेस्त्र्यप्यजितःकमलापतौ अनितंचाप्सुनख
स्थिरेस्याद्गरुडध्वजे अर्दितंयाचितेज्ञेयंवातव्याधौचहिंसि
ते अक्षतंचापिलाजेषुन्त्रनीयाप्राकृतावपि अहिंसितेवा
पानसन्दाज्ञेपतनेपिच आघ्रातंहिंसितेघ्राते प्यख्यातंभा
३० षितेतिढि. आध्मानःपवनव्याधौदग्धशद्वितयोरपि आ
स्तुतःस्नातकेस्नातेप्याहृतःसादरेचिते आचितःशकटोन्मे
३२ येपलानामयुतद्वये क्वचेपिसंगृहीतेस्यादाहतंतुमृषार्थके
आहितंगुणितेपिस्यान्नहितेनानकेपिच स्यात्सुरानव

स्त्रेच नृत्तवसेप्यनाकृतम् आनर्त्तो देशभेदेपि नृत्यस्थाने जने
रणे आवर्त्त आवर्त्तने स्याच्चिंतने चांभसां भ्रमे संवर्त्तः प्रलये
प्रोक्तो विभीतकतरावपि त्रिगर्त्तः स्याज्जनपदे त्रिगर्त्ता गणि
तांतरे भवेद्दुर्दुरिकायां तु त्रिगर्त्ता कामुकस्त्रियां विवर्त्तः समु
दाये स्यादपवर्त्तने नृत्ययोः उत्तप्तं शुष्कमांसेपि संतप्ते च परि
भुते उचितं प्रोक्तमभ्यस्ते मिते ज्ञाते समंजसे स्याद्गुह्नतं तु गु
लिते परिभुक्तोक्षितेपि च उत्थितं वृद्धियुक्ते च प्रोद्यतोत्पन्न
योरपि उषितं प्लुषिते दग्धे सुषितं खंडिते हृदि उद्ध्मातः क
थ्याते पादस्खलने समुपक्रमे पवनाभ्यासयोगायक्तो भकादि
त्रयेपि च उद्गारे मुद्गरेपि स्यादुदितं प्रोक्तमुद्गते स्यादुक्तिं तु
तु संजाते समुत्पन्ने प्रवृद्धयोः रंजनं विशदे दन्तिदंतयोस्तार
हारयोः स्वरनं स्यान्नि धुवेन देवत्वे स्वरनामेना प्रहतं वित
तेभ्यले संहतं संहते हठे रसितं तु स्वर्वर्णादिलिखिते स्तनि
तेनुते पलितं शैलजे तापे पांडुकेशे च कर्दमे ललितं हा
रभेदे स्यादीप्सिते ललितेपि च स्खलितं छलितं भ्रंशे कलि

विदिताभ्रयोः ज्वलितं भास्वरे दग्धे त्वरितं प्रजवे द्रुते स्ति
मितोऽचंचले क्लिन्ने हम्मितो दिप्रदग्धयोः सहितो नि हि
तेन्त्वप्रेमस्क्षितं सोच्छ्रये दृढे दूषितं विस्मिते प्रीते प्रणते हृष्ट
रोमणि गर्जितो मत्त मातंगे गर्जितं जलदध्वनौ वर्द्धितं प्र
हते छिन्ने पूरिते चापि वर्द्धितं स्थापितं निश्चिते न्यस्ते चे
गितं गतिचेष्टयोः वेष्टितं लसके रुद्धे हीणं च करणांतरे
भावितं वासिते प्राप्ते विदितं बुधितार्थयोः वेल्लितं कुटिले
क्षोभे वाच्यवद्विधुते स्नुते ग्रथितं गुल्फिताक्रांते हिंसिते
घुसमीरितं मथितं निर्जले देशे न्यालोलितं निघृष्टयोः
प्रार्थितं याचिते शत्रु संरुद्धोभिहते पिच जृंभितं करणेस्त्री
णामीष्वास्फुटितयोरपि क्रंदितं व्यात्तमाक्रोने क्रंदिते
वि रुदिते पि च प्रोदितं निरुते सिक्तो वापितं मुंडिते मनमू
को बीजाकृते दंशितं स्तुद ष्ट चर्मितयोरपि त्वारितः त्वारिते
३३ त्वारे रेभिराचितशंसितः स्फनं च शुभे [illegible] पुण्ये स्तु विधानेव

वाच्यवत् निकृतं विप्रलंभे स्यान्नीचे विकृतेपि च विकृतं सं
स्कृतेपि स्याद्बीभत्से रोगिनेपि च संस्कृतः कृत्रिमे शस्ते भूषि
ते भेद्यवल्मनः संस्कृतं लक्षणोपेते प्रभूतं प्राज्यमुद्गते प्रहृतः
संप्रसारे स्याद्धिनीनवेगितोपि च अर्द्धांजलौ च प्रसृतनिर्जेया
यांप्राहुर्नामतः सूनृतं मंगले सत्ये प्रियवाचि च सूनृतम्
प्रहृतं वाच्यवज्ज्ञाने प्रसूतं कुसुमेपि च विश्रुतं ज्ञातसंहृ
ष्टप्रतीतेष्वभिधेयवत् निर्मुक्तस्त्यक्तसंगे स्यान्मुक्तकंचु
कभोगिनाम् अव्यक्तः शंकरे विष्णावव्यक्तं महदादिके आत्म वि४
न्यपि स्यादव्यक्तमस्फुटेत्वभिधेयवत् विविक्तं स्यादसंपृ
क्ते विवेकान्वितनिर्जनयोः वाच्यवद्दर्शितं धीरे विविक्तं रहसि स्मृ
तं रोहितं रुधिरे नाम्रे ऋजुशक्रशरासने रोहितो मीनमृग
योर्भेदे रोहितकोद्रुमे लोहितं कुंकुमे रक्ते गोशीर्षचंद
ने लोहितः स्यान्नदे भौमे वर्णभेदे तु वाच्यवत् पीडितं बा
धिते स्त्रीणां करणे चाथ यंत्रिते पिंडितं गणिते सांद्रे पि
ड्रितं सिल्हके कवौ हारीतः पक्षिभेदे स्यान्मुनिभेदे च केतवे

प्रणीतः संस्कृते वह्नौ विहिते च प्रवेशिते निक्षिप्ते चोप
संपन्ने प्रणीतोभिधेयवन्मतः प्रणीतः सादरे ज्ञाते प्रख्यातः
ख्यातहृष्टयोः वाच्यवत्स्यात्प्रमीतस्तु प्रोक्षिते पि हते पि च
विनीतस्तुपनीते स्यादवनीतेंह्रितें ह्रिये वणिज्येस्तु वहाश्व
च निभृते वाभिधेयवत् पृषतो हरिणे बिंदौ पृषत्स्याश्वे श्वे
रोहिते भवेत्पृषदि वध्वेन बिंदुयुक्ते च वाच्यवत् भरतो ना
ट्यशास्त्रे दौष्यन्तौ शबरे नटे रामानुजे च भरतस्तंतुवायेपि
च क्वचित् भारतं ग्रंथभेदे स्याज्जंबूद्वीपे च भारतम् भा
रती तु सरस्वत्यां पक्षिणीवृत्तिभेदयोः दुर्ज्ञातं व्यसने प्रोक्त
म सम्यग्ज्ञातवस्तुनि परेतो भूतभेदे स्यात्परेतो वाच्यवन्मृ २
ते कपोतः पारावते स्यात्करकाख्यविहंगमे कापोतमं
जने स्वर्जिकपोतानां च संहतौ व्यायतं व्यापिते दीर्घे दृढे
वातिशयेन्यवत् आघातो योगभेदे स्यादंतराय प्रहारयोः
संघातः संघनौ घाते संघातो नरकांतरे रैवतस्तु सुवर्णालौ
३४ शैलभेदे च शूलिनि स्यात्किरातस्तु भूनिंबे म्लेच्छे वाल्पतनावपि

मंदाकिन्यां किरातीस्यात्कुट्टन्यामपिदृष्टपाते श्मासीँतश्चार्केप
लेस्याद्दासोनः कोविदारके श्यासोनाम्निरिकर्ण्यांचवनम
ल्लांचकीर्तिता उदान्तःस्वरभेदेस्यात्काव्यालंकारहृद्ययोः ॥
उदात्तोदात्तमहतोर्निमित्तंहेतुलक्षणोः उन्मत्तउन्मादवति
धत्तूरमुचुकुंदयोः पर्वतःशैलदेवर्ष्योःप्रपातोनिर्झरेभृगौ ॥
पर्याप्तंतुयथेष्टेस्यात्तत्प्रशक्तेनिवारणे जीमूतःस्याद्भृति
करेशक्रेद्रौघोषकेघने जीवातुर्जीवितेभक्तेजीवातुर्जीव
नौषधे एधतुःपुरुषेवन्हौवहतुःपाथिकेवृषे विहस्तोवि
कलेपंडेपर्यासःपतितेहते आयस्तस्तेजितेक्षिप्तेक्लेशिते
कुपितेहते निरस्तःप्रेषितेघोस्यान्निष्ठ्यूतेत्वरितोदिते सं
सन्नोवप्रतिहतेविस्रस्तोनिभृतेस्मृतः विश्वासयोग्येविश्वस्ता
विश्वस्ताविधवस्त्रियां निवातोदृढसन्नाहेवातेनाश्रयेपि
च अनंतःशेषविष्णोःस्यादनंतंतुखवर्त्मनि अनंतंस्यादनव
धौवाच्यवत्समुद्राहेनत्र अनंतासारिवाहर्वाविशल्यालांग
लीषुच अनंतादैमवत्यांचगडूच्यांचनिरूपणे शक्रंनःपक्षि

भेदेस्याज्ज्ञासपक्षिविहंगयोः दृष्टांतःशास्त्रउभयोर्दारुदाहरणेत्र
कीर्तितः कृतांतोयमसिद्धांतदैवाकुशलकर्मसु निशान्तः
कथितःशान्ते निशांतंनिलयोषसोः वृत्तान्तोवसरेभावकार्त्स्न्ये
वार्त्ताविशेषयोः वृत्तान्तःप्रक्रियायांचक्वचिदेकान्तवाचकः
उद्वान्तोनिर्मदगजेसमुद्गीर्णेचवाच्यवत् शुद्धान्तोन्तःपुरे
राज्ञोराजकक्षान्तरेपिच भ्रमन्तमशुभेतुल्यारमणेऽनवधावपि
लेत्रेपिकथ्यतेऽग्रमतेमुदंतःसाधुवार्त्तयोः जयंतःशंकरे
पिस्याज्जयंतःपाकशासनौ जयंतीपार्वतीगौर्यामिंद्रपु
त्रीपताकयोः गोदन्तोहरितालेस्याद्दंशितेवर्मिनेपिच
जगतीभुवनेक्ष्मायांछंदोभेदेजनेपिच विपन्सात्विपति
षन्नेतोपनेकुविहंगयोः हरित्ककुभिवर्णेचतृणवाजिवि
शेषयोः हरितेनिचदूर्वायांहरिद्वर्णयुतेन्यवत् विद्युत्सौ
दामिनीशंव्योर्न्निःप्रभेत्वभिधेयवत् गर्मुत्स्तुवर्णलतयोरो
हित्सूर्यलताभिदोः भूभृन्नरेंद्रेशैलेचपतत्पातुकपक्षिणोः
३५ ऊर्वत्कर्मकरेभक्तेस्यादर्वत्कुत्सितेत्रावत् मार्वन्नीकंभरा

मृद्धिः समृद्धे सर सि सिद्धिर्निष्पत्तियोगयोः वृद्धिरानंदनेवृ
द्धौ वर्द्धनोपि कलांतरे दोग्धा गोपालके वत्से कदादर्यो
यज्ञीविधि विधा गजान्ने रिद्धौ च प्रकारे चेतने वृधो ..
गोधानले मिहाकाया बाधा दुःखनिषेधयोः सुधामृते स्नु
ही मूर्वा लेप ष्टिग्रंथिच कास्तु सधास्थितौ प्रतिज्ञायांश्र
द्धानकांक्षयोः स्पर्द्धा संघर्षणे साम्ये स्पर्द्धाक्रमस सन्नतौ
वधूः स्नुषा नवोढा स्त्री भार्या स्पृक्कांगना स्वच शाधावसा
रिकायांच स्तधूर्त्तु स्त्रोगुदे पिच धत्रिः विविधो वीवधस्त्वा
पि पर्याहारेत्रभारयोः विबुधः पंडिते देवे सबाधः संक
टे वधे निषद्वः कविने देशे तन्नाम्नेपि नगांतरे संरोधो रोध
ने त्वेपे निरोधो रोधनाशयोः उत्सेध .. श्लाकुये काये दुर्विधो
दुर्गते खले विश्रंब्धो नुद्भटे न्यर्बोशान्न विरक्तयोरपि न्य
ग्रोधो व्यामवटयोर्न्यग्रोधश्च समीनरौ न्यग्रोधी पिच्छवल्ल्यां
च मोहेन्यास्व्यो बधावधि ग्मा गाधा विवरे स्यात्त्रिंत्र वुसि

द्धोऽलंकृतेनेपिच विख्यातेपिचसन्नद्धोवर्म्मितव्यूढयोरपि
आनद्धंवद्धमात्रेस्यात् दानद्धेमुरजादिके आविद्धोवाच्यवत्
त्रैयंकुटिलेचपराहते कबंधंसलिलेप्रोक्तमपमुर्द्धकलेवरे
कबंधस्तुरदोरक्तविशेषेचविधुंतुदे आबंधोदृढबंधेस्यात्त्रि
मालंकारयोरपि सुगंधिःस्याद्भूगंधिस्तुगंधिहरिवालु
के उपाधिर्धर्मचिंतायांकैतवेपिविशेषणे कुटुंबव्यापृतेपि
स्यादुपाधिर्व्याजचक्रयोः परिधिर्यज्ञियतरोःशाखायामु
पसूर्यके अवधिस्त्ववधानेस्यात्सीम्निकालेविलेपिच स
माधिर्नियमेध्यानेनिर्वाकेचसमर्थने सन्निधिःसन्निधानेपि
भवेदिंद्रियगोचरे संसिद्धिःसहजेसिद्धौगदोग्रायीमपि
स्मृता प्रणिधिश्चवरेवायांवीनुद्धिटपशाखयोः मागधीपि
35 प्पलीशूद्धेमागधोमगधोद्भवे वैश्यत्क्षत्रियापुत्रेशुक्लाजी
रकवत्तमाः धचतुर्थः ३ अवरोधस्तिरोधानेशुद्धांतेराजवे
४५ श्मनि महोपधंशृंगवेरेविषायांलशुनेपिच परिव्याधोवेत

स्यां च वाम्यां च परिकीर्तिता श्रीमन्निलकवृद्धे स्यान्मनोज्ञे धनि
केपि च धीमान्वाचस्पतौ वीरे भास्वान्भास्करसूर्ययोः स्वभ्रनाखु
खवसंदोहस्तुरंभ्या शोभनव्रते वाच्यवदुद्धृता [illegible] त्तद्वेगे गेस्या
द्विवृते स्फुटे वनिता जनितात्यर्थानुरागायां च योषिति व
नितं याचिते नु स्याद्वनितं सेविते पि च ज्ञामाना वल्लभे हयो व
नेतृहितुर्यन्तो विनेता देशिके राज्ञे विधाता वेधसि स्मरे [illegible] वि
नेता पिंडकाभेदे विनता नार्क्ष्यमातरि विनतः प्रणते भुग्ने
शिखिनि त्यभिधेयवत् पंचता पंचभावे स्यात्पंचता मरणे पि
च विज्ञाना ख्यातसत्तायां ज्ञानिते विकृते पि च सिकता वा
लुकायां स्युः सिकतायामयान्तरे सिकता वित्तरे शौचश्च के
रयां च कीर्तिता वासिता करिणी नार्यो वासितं सुरभीकृते ॥
ज्ञानमात्रस्वभावेषु वासितं वस्त्रवेष्टिते पिशिता मांसिका
यां स्यान्मिषे पिशितं मतम् त्वणता पितृणता त्वे स्यानन्त
रणता कार्मुके तिच हिंजानिरंडजे विप्रे श्रीपतिः स्त्रापतौ कृ
दा॰

रो गोपतिः शंकरेषंडे पार्थिवेपि विकर्त्तने स्थपतिः शिल्पि
भेदेपि स्थपतिः कंचुकिन्यपि जीवोष्टियाजके सूतेप्यमतिः
कालचंद्रयोः अंगतिः स्यादग्निहोत्रिज्वलनांबुजयोनिषु
दमंतिर्नायके स्वर्गेप्यरुरिस्मागरोगयोः निर्ऋतिः स्याद
लक्ष्म्यांचदिक्पाले निरुपद्रवे अगस्तिर्वागमनेस्यादगस्तिः
सूर्ये ॥६ कुंभसंभवे गभस्तिः किरणेस्वाहायांच विलोचने संगतिः
संगमेज्ञानेसन्नतिः प्रणतौध्वनौ आयतिः संगमेदैर्घ्येप्र
भावागामिकालयोः आयतिः स्याद्धलेस्तेहे वशित्वेवास
रेपिच मर्यादायांनयापत्तिर्विपत्तिर्यातनापदोः निय
तिर्नियमेदैवे पद्धतिः पंक्तिवर्त्मनोः संततिः पंक्तिविस्ता
रगोत्रेषुकविभिः स्तुता परंपराभवेपिस्यात्संततिः पुत्रक
न्ययोः संनतिः स्यादनुज्ञानेप्यभिलाषेपिसंमतिः समि
९६ तिः संगरेसाम्येसमायामपिसंगमे अदितिर्वसुधायांस्या
३६ ददितिर्देवमातरि वासतिः स्यादवस्थानेयामिन्यांचनि

सःस्यात्परिव्याधोद्रुमोत्पले अवष्टंबमष्टंरेस्यादाक्रांतेचवि
लंबिने समुन्नद्धःसमुद्भूतेपंडितंमन्यदृप्तयोः अनिरु
द्धउषानाथेचरेवानर्गलेप्यवत् अनुबंधःप्रकृत्यादिदो
षोत्पादेविनश्वरे मुख्यानुयायिनिशिशौप्रकृतस्यानिवर्त्त
ने अनुबंधीवंहिकायांतृष्णायामपिकथ्यते कालस्कंध
स्तमालेस्यात्तिंदुकेजीवकद्रुमे आशाबंधःसमाश्वासेतथा
मर्कटजालके ब्रह्मबंधुरधिक्षेपेनिर्देशेवद्विजन्मनां उग्र
गंधात्वमोदायांवचायांक्रिक्किकोषधौ नींगंधाववचायांव ब्र
शियुराजकयोरपि इक्षुगंधाकोकिलाक्षेक्रोष्टुष्पाकाशव
गोचरे तृणगोधश्चित्रकोलेक्ष्यकलाशेचकथ्यते उपल
ब्धिर्मतौप्राप्तौज्ञानेचापिप्रयुज्यते घपंचव ४ योजनगं
धाकस्तूर्य्यांसीतायांव्यासमातरि धान्तवर्गः ग्रंथः ४२
नद्वि इनःसूर्येनृपेपत्यौधनंगोधनवित्तयोः जिनःस्या
दतिवृद्धेपिबुद्धेचार्हति जित्वरे जनोलोकोमहर्लोका
त्परलोकेचचयापरे जनीसीमंतिनीबध्वोरुत्पत्तौचज

निर्मन्ता घनंस्यात्कांस्यतालादिवाद्यमध्यमनृत्तयोः घ
नःसांद्रेदृढेदार्ढ्येविस्तारेलोहमुद्गरे मेघमुस्तकयोश्चा
पिवनंकाननंनीरयोः प्रवालेनिलयेचापिवनंप्रस्रवणे
पिच वानंभक्ष्यफलेसुष्ककटेजीवनकर्मणि जलस्रव
वचान्तोर्मिस्तुठंगागतिसौरभे दानंगजमदेत्यागेपाल
नछेदसुद्धिषु मानंप्रमाणेप्रस्थादौमनस्विनोन्नतौयु
हे यानंगतौवहनेपिपानंपीनौचरक्षणे स्त्यानंस्निग्धे
प्रतिध्वानेघनत्वालस्ययोरपि स्थानंस्थितौचसादृश्ये
सन्निवेशावकाशयोः शुक्लार्थेकरणार्थेचस्थानेस्याद्व्ययं
पुनः सूनंवाच्यवद्दूनेसूनंप्रसवफुल्लयोः सूनापुत्र्यां
वधस्थानेगडशुंडिकयोरपि ऊनंहीनोरणोद्योगेस्तूनः
कीरणसूर्ययोः मीनोराश्यन्तरेमत्स्ये शीनोऽजगरमूर्खयोः
36 चीनोमृगांतरेचमेद्रीहिदेशांशुकांतरे हीनंगर्ह्योनयो
५६ र्न्यूनमनयोरपिकीर्तितम् क्षान्तंऊतोसमस्तेचरत्नस्त
नकवंद्ययोः वनःस्याद्वेतनेमूल्येवसङ्गनयोरपि स्वनः

केतने पत्तिः पत्तमूले स्यात्पदातिः प्रतिपत्तियौ उन्नति
स्तार्क्ष्यदारेषु समृद्धावुदयेपि च प्रसूतिस्तनयोत्पत्त्योस्तथा
दुहितरि स्मृता व्रततिर्विस्तृतौ वल्ल्यां वहातिः सविवेगवि
दुर्गतिर्नरके नैःस्व्ये विकृतिर्डिम्बरोगयोः निकृतिर्भर्त्सने
क्षेपे वंचनिशाठशाठयोः आकृतिः कथिता रूपे सामान्यव
पुषोरपि प्रकृतिः सहजे योनावमात्ये परमात्मनि नि
र्वृतिः सुस्थतायां स्यादस्तंगमनमोक्षयोः सुनीतिः
शोभननये सुनीतिर्ध्रुवमातरि प्रवृत्तिः कथिता वृत्तौ प्र
वाहेदंतयोरपि विछित्तिरंगरागेपि हावलिछेदयोरपि
संवित्तिः प्रतिपत्तौ स्यादविवादे ज्ञनस्यच आपत्तिः प्रापणे
दोषे वासंनिसंगलाभयोः पर्याप्तिः स्यात्वकामेपि पर्याप्तौ
परिरक्षणे समाप्तिश्चावसाने स्यात्समाप्तिश्च समर्थने वृ
हतीक्षुद्रवार्त्ताक्यां कंटकार्यांवचाविच वारिधान्यां महत्यां
च छंदोवसनभेदयोः मालतीजातियुवतिर्ज्योत्स्नासुसरिद
न्तरे काकमाच्यां विशल्यायां विभावर्यांमषीच्यते मव

तीघणभेदे स्यादन्यवन्तुन्नतदर्थयोः रेवती हलिपत्न्यां स्यान्ना
राभेदेपि मातरि पार्वतीशल्लकीदुर्गाद्रौपदीजीवनीषुच
स्रवंतीचंद्रवन्तीच सरिदोषधिभेदयोः जीवंतीजीवनीश
म्योर्गुडूचीवचयोरपि हसन्त्यांगारधान्यांच मल्लिकाशा
किनीभिदोः वासंतीमाधवीयूथ्योः पाटलायांक्रमेलके
वासन्तः कोकिलेपिस्याद्वासंतो विदितेवदे नचतुर्थः
भवेदेवसितंज्ञाने यतोवाद्यवसानयोः अवदातंसिते
पीतेविशुद्धेप्रवरेपिच अवगीतंतु निर्वादेमुहुर्दृष्टेविग
र्हिते अंतर्गतंविस्मृतेस्यान्मध्येप्राप्तेचकथ्यते अगारि
तंपलाशीयकलिकोद्गमदग्धयोः आपावृत्तः खट्टितेस्या
त्प्रियतेचाप्यपावृतः अत्याहितंमहाभीतौजीवनेपक्षि
कर्मणिः उपाहितोनलोत्पाते अरोपितउपाहितः उपाप्लु
तोधृतरूपस्थप्रद्रुतयोर्मतः उदाहितः प्रतीहारेध्यवेतेचप्र
णिधौवरौ अभिनीतोभवेन्न्याय्येसंस्कृतामर्षिणोरपि
३२ अभिजातःस्मृतोन्यायेकुलीनःप्राज्ञरूपयोः पारिजा

नः सुरतरौ मंदारे पारिभद्रके भवेत्त्वरितगतं लाभे प्रयाते वे
हितेपि च ख्यातं प्रणिहिते लब्धे विन्यस्ते च समाहिते भव
न्नतिह नो द्विष्टे प्रतिस्खलित तनुयोः उन्मिषितं समुत्की
र्णे काव्यवल्गन वृक्ते विंधाद्युपचितं दिग्धे समृद्धे च समा
हितः समुद्धतः समुद्गीर्णेप्य विनीते समुद्धतः ऊहरितं
पिकालापे रटिते एतत्त्विसृते भवेत्पर्ज्ञावितं लालितारक्तेस
प्रसवे ततेन उज्जृंभितं स्तु चेष्टायां मुत्फुल्ले त्वभिधेयवत्
उद्वाहितं तु पन्यस्ते बद्धयाहितयोरपि निस्तुषितं निस्त्व
चिस्याहुर्जिते वत्र धृते ऐरावतो भ्रमातिंगनारंगालि
कुचादिषु ऐरावतं महेंद्रस्याद्यकृत्युदीर्घशरासने ऐरावती
स्यात्तडिति सरिद्भेदे पिलद्यते कलधौतं तु रूप्यहेम्नोः काल
धौतं कलध्वनौ दिवाभीतः कुंभिले स्यादुलूके कुमुदाकरे
पाकुमतो वकपुष्पे यत्नात्मत्पर विदैवते निष्कासितो नि
यमिते सृष्टिने प्रिक्रान्तो पि च व्याली पातो महोत्पाते योगा

भेदापयानयोः समाघातो वधे युद्धे परिघातोस्त्रघातयोः विनि
पातोऽधःपाते स्याद्दैवादिव्यसनेपि च समाहितं प्रतिज्ञाने स
माधिस्थे यतात्मनि वाच्यवन्निहिते सिद्धे समाधाने समाहितम्
नंद्यावर्त्तः स्मृतो वेश्मप्रभेदे तगरद्रुमे परिवर्त्तो विनिमये यधर्म
राज्ञे पलायने अभियुक्तः परैरुद्धे तथा स्यादनितत्परे अभियु
क्तस्तु वासनंगानि निशो निष्फलेपि च उपरक्तः सैंहिकेयेन ग्रहे
व्यसनातुरे सूर्यभक्तो वधुजीवे तथा भास्करपूजके नदीकांतः
समुद्रे स्यान्निंदुवारेपि हिज्जले नदीकांता मता जंबूकाकजं
घालताम्तु च नागदंतो द्विपरदे गृहान्निर्गतदारुणि नाग
दंती नतकुंभा यो श्रीहस्तिन्यामपीष्यते सुघादंतस्तु दिग्नाग
नाग विद्याधरान्तरे चंद्रकांतोश्मभेदे स्याच्चंद्रकांतं च कैरवे
वैजयंतो गुहे शक्रप्रासादशक्रयोरपि वैजयंती पताकायां
जयंतीवृक्षसंस्थयोः पुरस्कृतं स्वीकृतारिग्रस्तयोरभियुक्तवत्
३८ अग्रेकृताभ्यर्चितयोः सिक्ते चापि पुरस्कृतम् अवध्वस्तं परि

त्यक्ते निंदिते प्यवचूर्णिते मृ धूमकेतुः स्मृतो वह्नावुत्पातग्र
हभेदयोः चित्रगुप्तः कृतांते स्याल्लेखके वास्य संमतः पंच
गुप्तस्तु चार्वाकदर्शने कमठेपि च अधिष्ठितः प्रणिहिते न
था निर्भर्त्सिते पि च अधिविन्नं प्रनिहिते प्रेषिते च निराकृते
आयुष्मान्योगभेदे स्यादायुष्मांश्चिरजीविनि विवस्वान्वि
बुधे भानौ भगवान् बुधपूज्ययोः द्वीपवान् सिंधुनद्योर्द्वी
पवत्यापगाभुवोः गरुत्मान् विहगे तार्क्ष्ये संख्यावान्म
तिनेमिते अंशुमान् भास्करे शालपर्ण्यामंशुमतीमता
अर्थपतिः कुबेरे स्यादीश्वरेर्थपतिस्तथा गृहपतिर्गृहस्थे
स्यादग्न्याधाने च सत्रिणि सेनापतिः कार्त्तिकेयोप्यनीका
धिकृतेपि च लक्ष्मीपतिर्वासुदेवे लवंगद्रुमपूगयोः प्रजा
पतिर्विधौ भूपे हिमारातिः खगेनले वनस्पतिर्वृक्षमात्रे वि
नापुष्पफलद्रुमे सदागतिः स्यात्पवने निर्वाणे च सदीश्व
रे दीवाकीर्तिस्तु चंडाले नापितेलूकयोरपि शतधृतिर्ज्ञेन
तीन्द्रे मघास्तु निर्मख विधौ मखेदयवतिः प्रजाव्यवहानि

ष्टुनिष्कृतौ अनुमतिः स्यादनिंदुपूर्णिमानुज्ञयोरपि कृ
प्रतिष्कृतिः प्रतीकारे प्रतिमायां च पूजने निराकृतिः प्रति
क्षेप्येप्यस्वाध्यायेप्यनाकृतौ प्रतिपत्तिः पदावाप्तौ प्रवृत्तौ गौ
रवेपि च प्रागल्भ्ये च प्रबोधे च प्रतिपत्तिः प्रयुत्पत्ते उपासं
तिः संगमात्रे सेवायां प्रतिपादने अभिशस्तिस्तु लोका
पवादे प्रार्थनेपि च पारावती गोपगीतिलवलीफलयो
र्मता पारावतः कलरवे कोलमर्कटतिंदुके भोगवती
भुजंगानां नगरी सरितोरपि गंधवती सुराभूम्योः पुरी
योजनगंधयोः हैमवत्यभया स्वर्णक्षीर्योः श्वेतवचोमयोः
चर्मण्वती नदीभेदे कदलीपादयोपि च कुमुद्वती कुमु
दिन्यां कुशपद्यां कुमुद्वती शुभदन्ती सुदन्त्यां स्यात्पुष्पदन्ते
भयोषिति सरस्वती सरिद्भेदे गोवाग्देवतयोर्गिरि स्त्री
रत्ने चापगायां च सरस्वात्र सिकेंबुधौ रंगमातापि कु
३९ ट्टन्यां स्मृता भूमिरुहामये प्रथूपिनाल्कोशिनायां सूर्य
गंनव्याप्तिश्चापि पतिनानपासिन्यामरीर्यामाशि

कोवधौ ऋष्यप्रोक्ताशतावर्यांशुकशिंब्यां बलाभिदि क्रूरस्वर्हंता
यादलायां माषपर्णांच भाषिता समुद्रनाह्कर्प्पासीद्हता
डुरालभास्तुच न पंच ५ स्याद्वलोकिते बुद्धे प्रतिपन्नेन्वव
लोकिनाम् उपधूपितस्त्वासन्नमरणे परिधूपिते स्याद्
पराजितो विस्तौ श्रीकंठे चापराजिते स्त्रीनाजयन्तीडुर्गाश्च
निर्ज्जितत्वाभिधेयावत् गणाधिपतिरित्याख्याशंकरेपि
गजानने यादसांपतिरब्धौ प्रतीचीदिक्पतावपि स्या
त्पृथिवीपतिर्भूपे ऋषभाद्यौषधेपि च मूर्द्धाभिषिक्तो भूपाले
प्रधानेक्षत्रियेपि च वसंतदूतश्चूते स्यात्पिकपंचमरागयोः
वसंतदूती पाटल्यां वल्ली नाम्पतिमुक्तके नषट् ६ स्रद्वे पाराव
तश्चित्रकूटे निर्ज्जिरिपक्षिणि न सप्त समुद्रनवनीताख्यापी
यूषामृतयो द्वियो नान्तवर्गः ग्रंथः १२७ थद्वि रथः स्यात्स्य
न्दनेकायेचरणे चेतसेपि च क्रथप्रवेणीक्रशयोः पीथोर्के पीथ
मंभसि कोथस्तु शटिते नेत्ररुक्भेदमथनेपि च क्रोथो
ध्वंगेम्बुघाणयोः कटिस्त्रीगभयोरपि क्राथः स्याद्ध्वनिःपाके

दुःखव्यसनयोरपि सीक्थं नील्यां मधूच्छिष्टे सीक्थश्चोदन
संभवे पृथुर्नृपे कृष्णजीरे वाच्यं पृथ्वी महत्यपि दुःस्थः स्याद्दु
र्गते मूर्खे प्रस्थः शिरसि मानयोः तुन्थो ग्निमथने तुन्थानी
लीसूक्ष्मैलयोरपि मंथः शक्तौ च मंथाने नेत्रामय दिवाकरे
ग्रंथो धने स्यात्संदर्भे द्वात्रिंशद्वर्णनिर्मितौ ग्रंथः पर्वणि कौ
टिल्ये ग्रंथिः पर्वणि गदांतरे अर्थः प्रकारे विषये वित्तकारणव
स्तुषु अभिधेये पि शब्दानां निवृत्तौ च प्रयोजने तीर्थं शास्त्राध्वरे
क्षेत्रोपायोपाध्यायमंत्रिषु अवतारर्षिजुष्टाम्बुस्त्रीरजस्सु
च विश्रुतम् सार्थो वणिकसमूहे स्यादपि संघातमात्रकं
पार्थस्तु ककुभे जिष्णौ गाथा वाग्भेदवृत्तयोः कंथा मृन्म
य भित्तौ स्यात्कंथा प्रावरणांतरे आस्थामालंबनं विधा
रास्था चास्थानयत्नयोः संस्था स्थितौ वरे नाशे व्यक्तौ सादृ
श्ययोरपि वीथी गृहांगे पंक्तौ च नाथः रूपकवर्त्मनोः पृ
थी तु घ्न विशेषे स्यान्मागंध्राचक्रकरंटके यूथं निर्यक्स
५० मूहे पि वृंदमात्रे पि भाषितम् थांतानि २ मन्मथः कामचिन्ता

रयोर्वितानं तुच्छमंदयोः उत्तानं स्यादगंभीरे तथास्तुन्नो
न्मुखेप्यवत् ओंकारादानं ग्रहणे विद्यादलंकारे च वाजि
नाम् निदानं कारणे रोगनिर्णये वत्सदामनि उद्यानं
वनभेदे स्यान्निःसरणे च प्रयोजने अधिष्ठानो किरिटिको भेदे वा
च्यवन्निर्मले स्मृतः अनुस्थानं वैरकरणे विरोधाचरणेपि
च उत्थानमुद्यमे तंत्रे पौरुषे पुस्तके रणे अगारांगमह
ह्येषु मलवेगेपि कीर्तितम् संस्थानमाकृतौ मृत्यौ सन्नि
वेशे चतुःपथे धावनं प्रगमे शुद्धौ ए[illegible]पर्णी तु धावने
पावनं तु जले कृच्छ्रे पावकाद्यासयोर्विदुः पावनः सिद्धे
केवक्षोप्रायश्चित्ते तु पावनी वावन्यावपि तरि हरीतक्यां
तु पावनी वामनो कोठवैकुंठे खर्वे दक्षिणदिग्गजे स्थापनं
स्यादुपवेने समाधौ रोपणेपि च यापनं कीर्तने कालक्षेपे
निरसनेपि च पुन्नालः सारथौ विप्रयुधानः पंडितो गुरौ
दृष्टानं ज्योतिषिप्रोक्तं दृष्टान्ते च विरोचने जवनौ देशभे
देसाद्ध्वे वेगाधिकाश्वयोः जवान्योषधिभेदे च वाच्यवद्धे

गिनिस्मृतः जीवनं वर्त्तने नीरे पुत्रजीवे च जीवनः जीवनीजी
वनावेनि जीवंती मेदयोः क्रमात् देवनं व्यवहारे स्याज्जिगी
षाक्रीडयोरपि स्वनेषु देवनः शोको मेदनं शोकसूत्रयोः
तेमनं व्यंजनं क्लेदे तेमनी चुल्लिकानले सावनो यज्ञकर्मा
न्ते यजमानप्रवेनसोः विज्ञानं कार्मणे ज्ञाने प्रज्ञानं लक्ष
णेपि च हायनोर्चिषि वर्षे च व्रीहिभेदे च हायनः फाल्गु
नस्तु तपसे स्यात्पूर्णिमायां तु फाल्गुनी फाल्गुनः कथि
तः पार्थे नदीजे ककुभेपि च वेष्टनं कर्णशष्कुल्यामुष्णी
षे परिवारणे गोस्तनो हारभेदे स्याद्द्राक्षायां गोस्तनी तिव
कल्पनं कर्त्तने क्लिप्तौ सज्जनायां तु कल्पना कर्त्तनं छेद
ने प्रोक्तं नारीणां तूलसेवने लंघनं तूपवासे स्यात्क्रमो
णाप्लवनेपि च मंडनं स्यादलंकारे लंकरिष्णौ निवाच्यव
त् भण्डनं कवचे युद्धे खलीकारेपि वर्त्तते मुंडनं वपने
त्राणे हिंडने खेलने रते अंगनं प्रांगणे याने कामिन्यामंगि
५९ नास्मृता गंधनं सूचनोत्साहहिंसनेषु प्रकाशने नंदनं

वासवोद्याने नंदनो हर्षके सुते स्यंदनस्तु द्रुतौ नीरे स्यंदनो
तिनिसे रथे क्रंदनं रोदनाह्वाने वंदनं मलयोद्भवे चंदनः क
पिभेदे स्यान्नदीभेदे तु चंदनी वर्द्धनं छेदने वृद्धौ वारिधान्या
च वर्द्धनी व्यंजनं तेमने चिह्ने श्मश्रुण्यवयवेपि च रंजनो
रागजनने रंजनं रक्तचंदने गुलोराचनिकानीलीमंजिष्ठा
सु च रंजनी अंजनं कज्जले चाक्ते सौवीरे च सांजने अंजनो
दिग्गजे ॥ श्यामंजनाप्यनिलस्त्रियाम् अंजनी लेप्य
नार्य्यां स्यात् कृंजनस्तु रसोनके विषदिग्धेषु सांम्मसे शृं
जनं च प्रकीर्तितम् लेखनं छेदने भूर्जे लिपिन्यासे च ले
खनं योजनं तु चतुःक्रोशे योगे च परमात्मनि गर्ज
नं निस्वने कोपे वर्जनं त्यागहिंसयोः मार्जनं कथितं मा
र्ष्टौ मार्ज्जनो लोध्रशाखिनि सज्जनो वाच्यवत्साधौ सज्जनं
घट्टगुल्मके सज्जना कल्पनायां तु भाजनं योग्यपात्रयोः
अर्ज्जुनः ककुभे पार्थे कार्त्तवीर्ये मयूरयोः मातुरेकसु
ते च स्यादर्ज्जुनो धवलेन्यवत् अर्ज्जुनं तु तृणे नेत्रगदे वा

प्यर्ज्जुनीगवि उषायांकरतोयायांक्कन्यामपिचक्कचित्
वृजिनंकल्मषेकेशेवृजिनःकुटिलेन्यवत् लांछनंलक्ष्म
णेनाम्निबंधनंबद्धबंधयोः जननंतुरंगौजंनौचचैतुर्वाग्मि
विप्रयोः प्रसूनंवाच्यवज्जातेप्रसूनंफलपुष्पयोः का
नीनःकन्यकाजातेननयेव्यासकर्णयोः काननंविपि
नेगेहेपरमेष्ठिमखेपिच कांचनःकोविदारेस्याच्चंपके
नागकेसरे उदुम्बरेचपुन्नागेहरिद्रायांचकांचनी कां
चनंहेम्निकिंजल्केत्राणंकाचभाजने गोलकेचाथश
कुनिःशैवलेकरणेखगे रोचनोरक्तकल्हारेरोचनःकू
टशल्मलौ मंगल्यापिचगोपित्तेरोचनारुचिरस्त्रियाम्
व्यसनंत्वशुभेसक्तौपानस्त्रीमृगयादिषु देवानिष्टफ
लेपापेविपन्नौनिःफलोद्यमे उदानोप्युदावर्त्तेमरुत्स्व
50 र्थविशेषयोः उद्धानमुद्गमेचुल्ल्यांविलग्नोमध्यलग्नयोः
संधानंस्यादभिषवेतथामंत्रदृहनेपिच राधनंसाधनेप्रा
५० प्तौराधनंतोषणेपिच साधनंनिवृत्तौमेढ्रसैन्येसिद्धौचवे

गतौ उपायेमृतसंस्कारे दापने पगमेधने प्रधानं स्यान्महा
मात्रे प्रकृतौ परमात्मनि प्रज्ञायां च प्रधानं स्यादेकत्वेतु स
होन्नमे ग्रामीणो ग्रामसंभूते ग्रामीणं तु निवायमे पाणि
नो मानभेदे स्यात्पावके गुगुले द्रुमे कौलीनं स्यात्कुलीन
त्वे गुह्ये जन्याक्रकर्मणि कौलेयका विहंगादिपशूनां संग
रेपि च कौपीनं स्यादकार्ये च गुह्यवीरप्रभेदयोः विक्लिन्नो
जरया जीर्णे शीर्णे चार्द्रे च वाच्यवत् आपन्नः स विपन्नो स्या
त्प्राप्ते वाच्यवदीरितः विपन्नः कथितो नष्टे विपन्नश्च भुज
गमे विच्छिन्नं च समालब्धे विभक्ते कुटिले त्यवत् संप
न्ने साधिते प्रोक्तं सपन्नि सहिते त्यवत् नमोघ्नः सूर्ये वज्री
बुद्धशंकरविष्णुषु विपन्नाख्या शिरीषे स्यात् त्रिष्टताह्व
नयोरपि शिखी वह्नौ बलीवर्दे शरे केतुग्रहे द्रुमे केकि
कुक्कुटयोश्चापि शिखी चूडान्विते त्यवत् शाखी स्यान्ना
दपवेदे तु तुरुष्काख्ये जनेपि च खडी खड्गायुधे गंडे शृंगराम
द्रुमादिषु सादी तुरंगमानं गरथारोहे सुकथ्यते पत्री

श्येनेरथी कांडे खगाङ्कुरपिकादिषु वज्रदशबले शक्रेवा
जीवाणखपतिषु चक्री कुलाल वैक्रांत कोकाहिग्राम
जालिषु धन्वी धनुर्द्धरे पार्थे विदग्धे ककुभद्रुमे कुंतेस्यात्
पंडितेयोगे · · · · · स्यादलीह स्विके शृंगी पाशी
पाशधरे यमे नंदीहरप्रतीहारे कर्षके · · · · · ·
वर्णी स्याल्लेखके चित्रकारे पिब्रह्मचारिणि शिल्पी तु वाच्य
वत्कारौ न स्त्रिकायां च शिल्पिनी कामी स्यात्कामुके चक्र
वाके पारावते पि च गोमी तु पाशके फणौ वाग्मी वा च मी
फलके पालौ स्याद्भ्रके शृंगिरिटावपि अर्थी स्याद्याचके य
र्तेसे चकेच विवादिनि स्वामी प्रभौ विशेषे च रागी रक्तरिका
मुके ध्वजी शैले रथे विप्रे भुजंगमनु रंगयोः भोगी भुजंगमे
राजि ग्रामणि नापिते पि च विहाय महिषी चान्यराजयोषि
तिभागिनी सुवात्व भिगमे नान्यैत्रे धाम करुति सारसे राजा
प्रभौ नृपे चंद्रे यज्ञेत्त क्षत्रिय शक्रयोः अथा चर्मणि संस्थाने धाह
५१ दुस्कंधकालयोः ... स्थले पिच

51

आत्मा देहमनोब्रह्मस्वभावधृतिबुद्धिषु प्रयत्ने चाप्यथो ग्रावा
प्रस्तरे जलदे गिरौ ब्रह्मा विरिंचि द्विजयोः ऋत्विक्त्वार्के योग
योः ब्रह्म प्रोक्तं तपोध्यात्मवेदज्ञानेषु सूरिभिः अर्घो वक्रान्ति
ने वाहे वृषधर्ममहेंद्रयोः युवा स्यात्तरुणे श्रेष्ठे निसर्गबल
शालिनि पर्व स्यादुत्सवे ग्रंथौ प्रस्तावे लक्षणान्तरे दर्शप्र
तिपदोः संधौ विषुवत्प्रभृतिष्वपि भर्म्म स्वर्णे भृतौ भारे व
र्णे स्यात्फलकत्वचोः कर्म व्याप्ये क्रियायां च वर्म्म नेत्रछदा
ध्वनोः वर्ष्म देहे प्रमाणे ति सुंदराकारयोरपि सद्म स्यान्मं
दिरे नीरे छद्म शाठ्यापदेशयोः धाम देहे गृहे रश्मौ स्थाने ज
न्मप्रभावयोः प्रेम नर्म्मणि च स्नेहे व्योम वारि विहायसोः
पक्ष्म स्यात्सूक्ष्मांशे किंजल्के नेत्ररोमणि लक्ष्म चि
ह्ने प्रधाने स्यादशनिः पविविद्युतोः अरत्निः कफोणौ हस्ते स
प्रकोष्ठे ततनांगुलौ सेनानीः कार्त्तिकेये स्यात्तथा सेनापता
वपि ह्लादिनी वज्रतडितोः कामिनी भीरुचंद्रयोः वाहिनी
स्यात्तरंगिण्यां सेना सैन्यप्रभेदयोः वर्त्तनी तर्कपिंडस्या

ह्वर्तनीमालिनेपथि बोधनीबोधपिप्पल्योर्योधनंगंधसीपयोः
वाहिनीनर्तकीमत्ताविदग्धावनितास्तुच रजनीनीलिका
रात्राहरिद्रायामिनीष्वच नलिनीपद्मिपद्मव्योमसिंधुसरो
वरे नलिकायांच नलिनीनलिनंकमलेजले मालिनीछं
न्नभेदेस्यान्मालाकरस्त्रियामपि चपानगपागौर्योचमंदा
किन्यांचमालिनी शंखिनीश्वेतपुन्नागेचोरपुष्पावधूभिदि
पद्मिनीस्त्रीविशेषेपिसरस्यामंबुजेपिच हस्तिनीगजयोषा
यांनारीभेदेचहस्तिनी संधिनीवृषाक्रांताकालदुग्धग
वोस्मृता भट्टिनीद्विजभार्यायांनाट्योक्ताराजयोषिति रेव
नीत्रिवृत्तादंतीगुंजारोचनिकास्तुच श्रवोघ्नीतालमूलीस्या
द्दर्शोघ्नःस्मरणेपिच शातघ्नीशस्त्रभेदेचवृश्चिकाल्यांकरंज
के असिक्नीस्यादवृद्धांतःपुरप्रेष्यस्त्रियांधुनौ सूचनाव्यध
नेदृष्टौगंधनेऽभिनयेपिच भावनालेपनेध्यानेवेदनाज्ञान
52 दुःखयोः ऊहनादभवर्यायामीर्ष्यालोकेकदनःस्मृताः
५२ पूतनाप्रातसभेदेहरितिकांचपूतना पूतनानीकिनी

सेना चमू सैन्यां तरेषुच चेतना संविदि प्रोक्ता वाच्यवत्प्राणि
नि स्मृता प्रसन्नामदिरायांवप्रसादस फितेन्यवत् ललना
नारिभेदे स्याज्जिह्वायांवरयोषिति श्लेष्मघ्नाकथितामल्ल्यां
कपित्थकफणिज्जयोः नवतुर्थः ३ महाधनं महामूल्ये सुव
र्णेमीढ्केपिच तपोधनस्तापसे स्यान्मुत्तीर्थाव तपोधना
आराधनं तोषणे स्यात्साधनेवपवनेपिच उपधानं विशेषे
च गंदुके प्रणयेपिच प्रणिधानं प्रयत्नेस्यात्प्रवेशे च समाहि
ते आयोधनं वधे युद्धे वलग्राममध्यलग्नयोः अभिजनः कुले
ख्यातौ जन्मभूम्यां कुलध्वजे भवेन्मुण्यजनो राक्षसे सज्ज
नेपिच १०० पृथग्जनः स्मृतो नीचे मूर्खे चाथ प्रयोजनम् कार्ये
हेतौ निधुवनं सुरते कंपनेपिच अनूचानो विनीते स्यात्सा
गवेथ विचक्षणे अपाचीनं तथा पाणौ विपर्यस्ते तु वाच्यवत्
प्रवचनं स्मृतं वेदे प्रकृष्टवचनेपिच वैरोचनस्तु सुगते बलि
दैत्यार्कपुत्रयोः विरोचनोऽर्के दहने चंद्रप्रह्लादनंदने आनच
ने प्रनीचापजवनाप्यायनेपुच अभियन्नोभिराट्ठे पिकुनेय

ते विपद्गते प्रतिपन्नः स्मृतो धीरैर्विज्ञाने स्वीकृतेपि च स
मापन्नं समाप्ते स्यात्प्राप्ते क्लिष्टवधेपि च भवेत्प्रजननं योनौ
जन्मनि प्रगमेपि च आकलनं विबंधे स्यादाकांक्षापरिसं
ख्ययोः संमूर्छनमभिव्याप्तौ संमूर्छामोहयोरपि निर्या
तनं वैरशुद्धौ दाने न्यासार्पणे मतम् कपीतनं गर्दभांड
सिरीषाम्रातकेषु च अश्वत्थे च समुत्थानमुद्यमे रोगनिर्ण
ये आच्छादनं संविधाने स्यान्वस्त्रेपवारणे राजादनं क्षीरि
कायां प्रियाले किंशुकेपि च क्रौंचादनस्तु विंदुल्यां विचोटक
मृणालयोः उन्मादनं समुत्थ्यो स्यादाह्लनोद्वर्तनेष्वव ह्लादा
दनज्वलदने मधुत्तत्रकुठारयोः ह्लादनीस्तनावंदाविदा
रीगंधयोरपि सदादानोभ्रमातंगहेरंबे गंधहस्तिनि अव
दानमितिवृत्तकर्मखंडनयोर्मतं चंदनं च यत्रांगरुमेदरक्त
चंदने आस्कंदनं तिरस्कारे रणे संशोषणेपि च संवचनं स
मालोचे वशीकारे प्रकीर्तितम् विडंबनं तु हिंसायामर्द्दने
५३ च विडंबने जलाटनो लोहपृष्ठे जलौकायां जलाटनी प्र

कु॰

स्फोटनं भेदेप्ये नादने च प्रकाशने । उत्पातनं समुत्क्षेपे तथो
द्गमने स्मृतम् । उद्वर्तनं चोत्पतनेप्युपावृत्तौ विलेपने ।
समाधानं समीचीनग्रहणे नित्यकर्मणि । संयमनं व्रतेहरणे
संयमे नियमेपि च । निशामनं श्रुतौ दृष्टौ दृश्यालोचे निमन
प्रतिमानं प्रतिच्छायागजदन्तान्तरालयोः । अभिमानः स्मृतो
ज्ञाने दर्पे प्रणयहिंसयोः । अधिष्ठानं पुरे चक्रे प्रभावेध्यासनेपि
च । वर्द्धमानः ग्रन्थभेदे शरावैरण्डजिष्णुषु । मालुधानश्चित्रस
र्पे मालुधानी लतान्तरे । प्रतिपन्नस्तु सत्कारलिप्सोपगृही
तेषु च । भवेदुदयनो वत्सराजेऽगस्त्यमुनावपि । विकर्तनो वि
घाते स्यात्सिञ्जने तूलधूलने । संवाहनं वाहनेपि भारादेरङ्ग
मर्दने । उद्वाहनं द्विहलीने स्याद्ज्वामुकापत्नीमता । महासे
नो विशाखे स्यात्स्कन्दसैन्यपतावपि । रसायनं विडङ्गेपि जरा
व्याधिजिदौषधौ । रसायनः पत्रराजे विषेपि च रसायनम् ।
कात्यायनो वररुचौ गौर्यां कात्यायनी मता । कषायवस्त्र
विधवार्द्धजरत्यामपीष्यते । सुदर्शनो हरेश्चक्रे मरावन्त्यां

सुदर्शना आज्ञामोघधिभेदेचमेनुजंघासुदर्शना निर्भत्स
नेखलीकारेलक्षकेचसमापनाम् परिच्छेदेसमुद्गेचसमा
धानेप्रमापने अन्वासनंस्नेहवस्तावनुपास्तावनुशोचने उ
पासनंशराभ्यासेसुश्रुषायांचहिंसने निरसनेनिरासेस्याद्व
चेनिष्ठीवनेपिच निर्वासनंहिंसनेचनगरादेर्बहिष्कृतौ
प्रावेशनंशिल्पिगेहेभूनावेशप्रवेशयोः प्रासनंमेखला
यामुरस्त्रेचतनुत्रिणि प्र[illegible]सनंभवेद्गगेप्रदासादेवयोरपि
वारासनंवासदनेस्थलापवासकादयोः सनातनःशाश्वतेर्कं
सवैरिणोः शिवेपितृणामतिथौसुनिस्थूल ..
सुयामुनोवत्सराजःप्रमादेद्युतरेमुते विस्मापनाख्या
कुहकेगंधर्वनगरेस्मरे सुकर्मायहयोगेस्यात्तुकर्मादेव
शिल्पिनि दुर्नामाख्यानिगुदजदीर्घकोशिकयोरपि द्वि
54 जन्मा .. दनेविप्रेभूनात्माघुगलेविधौ अर्यमासूर्य्य
५४ मत्स्यायांस्तूर्येचपितृदेवते सुदामाभूधरेमघे विद्युत्सा
नलचंद्रयोः सुधन्वाप्रोढधान्वके सुधन्वाविश्वकर्मणि

वनश्वा गंधमार्जारे वंचकव्याघ्रयोरपि परिस्रावकस्तु कर्म
शैयासिके परिचारिके आथर्वणो ब्राह्मणे वेदे ऽथर्वपरिकीर्ति
तम् स्नु पर्वा त्रिदशे वंशे शरे भूमेपि पर्व्वणि ललामबल
लमं बलाक्लिन ध्वजवाजिषु शृंगे प्रधाने भूषायां वाप्यबाल
विंधुद्र्योः प्रभावे च कलापी निपक्षिबर्हिणयोरपि ग्रन्थी
कथितः शरे ग्रन्थयी प्रतिवादिनि केसरी तु रगे सिंहे पुन्ना
गे नागकेसरे शिखरी पादपे शैले नथाया मार्गकोट्टयोः
शृंगारी तु सुवेषे स्यात्क्रमुके च मतंगजे विलासी भोगिनि
व्यालेपलाशी हृद्धराक्षसोः शिखंडी तु मयूरे स्याद्बाणद त्रि
यभेदयोः कलापे चाथ गुंजायां यूथिकायां शिखंडिनी वि
षयी त्विंद्रिये ख्यानराच्य वह्नि विषयान्विते व्यवायां कामुके इ
ष्य विशेषेपि समीरितः तपस्वी तापसे चानुकंपार्हे च तप
स्विनी मासिकाकटुरोहिण्यां जरत्सी स्यरवेगिनोः लांगली
बलभद्रे स्यान्नालिकेले च लांगली कुंडली वरुणे कोकि भोगि
नोश्च मकंदले चोलकी तु करीरे स्यात्तारंगे किंशुपर्व्वणि

फलकीस्याद्विल्लिसात्व्यमन्त्स्ये फलकपाणिके कंचुकीभुज
गे खिड्गे मद्दल्ले जोंगकद्रुमे सामयोनिस्तु सामान्ये सामयो
निर्गजे विधौ कुंभयोनिरगस्त्ये स्याद्द्रोणसागरावपि स्रो
त्नयोनिर्विधौ कामे चित्रभानुः खगेनले मद्धाम्बुनिरगस्ते
स्याद्दन्याकाशगस्पयोरपि कालध्वनिः कोकिले स्यात्पारावम
यूरयोः गदयित्नुः स्मृतः कामे जल्पाके कार्मुकेपि च मद्वि
त्नुर्भवेद्धक्थो मेघे स्यान्मदयित्नुच हर्षयित्नुःश्रुते हेम्निदोष
यित्नुः पिकद्विजे स्तनयित्नुः पयोवाहे तडिन्मात्युरोगयो
श्राषाघनो मल्लिकायां केनवामपि कथ्यते प्रसाधनी कंक
55 निका सिद्धौ वेषप्रसाधनम् सामिधेनी रिवि प्रोक्ता सामि
धेनी समिध्यपि सरोजिनी स्यात्कासारे पद्मिनी पद्मयोस्त
या विलेपनी स्यान्नरलां स्ववेषांगनयोरपि मातुलानी
कलापे स्याद्भंगायां मातुलस्त्रियाम् तपस्विनी गोधन्वी
५५ च विभावर्यां तपस्विनी ॥ गवाहिनी रमायनमः ॥ ॥

यांकापिन्यंकुस्तमायुधे उन्माथः कूटयंत्रे स्यान्मारणे यात
केपि च प्रमथोपि गणे प्रोक्तः पथ्यापीत्रमथा भवेत् निशी
थोप्यर्द्धरात्रे स्यान्निशीथो रात्रिमात्रके विदथा वो निरूढो विवा
त्रदथः स्तुनिकृत्कूटे शमथः शचिवे शांतौ दमथो दमदंडयोः
वहथो रथगुप्तौ स्याद्वनतुंबवर्मवेश्मनि ग्रंथिः कूशपुत्रे ग्रं
पिकोपे प्रावृणकेपि च वमथुर्वमनेपि स्याद्दनस्यकरशी
करे वमथुः कथितः काशे हिक्कायामपि दृश्यते प्रमथो
पि हितेशाने समृद्धार्थेपि संस्मृतः सिद्धार्थः शाक्यसिंहे स्या
च्छिद्धार्थः सितसर्षपे कायस्थोपि हृजाते स्यात्स्वभेदे परमा
त्मनि कायस्थातु हरीतक्यामामलक्यां च दृश्यते वयस्था
वाच्यवत्प्रौ निवयस्थाशाल्मलीद्रुमे ब्राह्मीगुडूचीकाकोलीसू
क्ष्मैलामलकीषु च अश्वत्थो गर्द्दभांडे स्यात्पिप्पले ह्रलि माति
थौ उपस्थो मेढ्र उत्संग भगे पायौ च कथ्यते [illegible] निर्गाथा
मत्र केपि स्यात्रिःस्वगवालिशयोरपि ग्रथिस्तु करीषे स्याज्ञ्रो
ह्रेगानि क्लिकौ षधौ अन्यथा स्याद्धरीतक्यां पत्रगे निर्व्यथेपि

च षडंगेष्वपि च वास्तूपोन्तवन्त्थेपि प्रकीर्त्यते थंचतुर्थः ॥
चित्ररथः स्याद्गंधर्वे रवौ विद्याधरांतरे चतुःपथं चतुर्मार्गो
संगमेपि द्विजेपि च वानप्रस्थो मधूके स्यात् किंशुके चा
श्रमांतरे दशमीस्थ नष्टबीजे स्थविरेपि च वद्दणे अनीक
स्थो रणखले गजाशिक्षाविचक्षणे राजरक्षिषु चिह्नेषु वी
रे मर्द्दलकेपि च भवेदितिकथा नष्टधर्मे पार्थे वचस्पति
श्वश्रुद्वयोप्युदरथिः समुद्रे च वियन्मणौ थांतवर्गः ग्रंथः
१२ रद्धिं गदो भ्रातरि विष्णोः स्यादामये चायुधे गदा नदः स
मुद्रनिनदे नदी तु सरिति स्मृता मदो रेतसि कस्तूर्यां मदो
हर्षेभदानयोः मद्येपि मदश्चाख्यातो मदीतु कृषिकस्तुप
पदं शब्दे च वाक्ये च व्यवसायापदेशयोः पादनतविक्रयोः
स्थानत्राणयोरंकवस्तुनोः कन्दः पलाशे गहनिर्ग्रंथिपर्णे
तमालयोः रदो विलेखने दंते भद्रं कल्याणशर्मणोः भद्रो
द्वैधे विशेषे स्यादुपजापे च दारुणे स्वेदः श्रमस्वेदने धर्मे
४२ ग्राहः कर्दमशाश्वयोः पादोंघ्रितुरीयांशशैलप्रत्यंगपर्वते

61

वरणेचमरुत्खेचतोदोरजसिपेषणे स्कंदस्तुस्कंदवत्स्वप।
कारेव्यवच्छेनेपिच स्वादुर्मनोज्ञे इष्टेच मृदुःस्यात्कोमलेऽव
श्वरे अब्दःसंवत्सरेमेघेगिरिभेदेपिमुस्तके विंदुस्तुदंति
क्षतेस्यात्तथावेदितृविप्रुषोः कुंदश्चक्रभ्रमौमाघ्येनिधिभे
देमुरद्विषि कंदस्तुसूरणेसस्यमूलेजलधरेपिच मंदःख
लेमंदरतेमूर्खेस्वैरिणिरोगिणोः अभाग्येपिचमातंगग
जजातिप्रभेदयोः छंदोवशेप्यभिप्रायेहृदाख्याचिह्नकयोः
बहिरिंगुनिस्कुडागांतुडुलकृतभूतले अंद्रःस्याद्धनद्र
व्येप्रभेदेभूषणेपिच नंदिशानंदनेद्यूतेप्रतीहारेहरस्य
च चिदाज्ञानेचबुद्धौचधीदाकन्यामनीषयोः निंदापवा
देकुत्सायांमंदामणिकसंयदोः दवि २ धनदोदातरिश्री
देजलदोमुस्तकेंबुदे नलदंस्यात्पुष्पवरे मांसिकोशीरयो
रपि प्रमदःसम्मदेमत्तकामिन्यांप्रमदामता विशदः
पांडुरेव्यक्तेजीवदोवैद्यविद्विषोः अंगदःकपिभेदेस्यात्के

द्रुंगद्रुमिष्यते अंगदायाम्यादिग्दंतिप्रियायांसमुदाहृता
वरदोपिप्रसन्नेस्याद्दरदःशांतचेतसि वरदापिचकन्यायां
आमोदोगंधहर्षयोः नर्मदःकेलिसचिवेनर्मदासरिदंतरे
क्षणदोगणकेरात्रौक्षणदाक्षणदंजले कपर्दःखंडपरशो
जटाजूटेवराटके आस्पदंतुपदेकृत्येनिषादःश्वपचेस्वरे
प्रसादोनुग्रहेकाव्यगुणेस्वास्थ्यप्रसक्तिषु प्रसादःकथ्यते
देवेनरदेवनिवासयोः शारदःपीतमुद्गेस्यात्कालीनेप्र
तिनेनवे वर्षेऽथजलपिप्पल्यांश्रीपर्णेपिचशारदी दा
रदोविषभेदेपिहिंगुलेपारदेपिच तोयदंतुघृतेप्रोक्तंतो
यदोमुस्तकाब्दयोः निर्वादःस्यात्परीवादेपरिनिंदितवाद
योः अर्बुदोमांसकीलेस्याद्दशकोटिषुचार्बुदम् शैलेऽर्बु
दोथसंभेदःस्फुटनेसिंधुसंगमे कुसीदंजीवनेवृद्ध्याकुसी
दश्चकुसीदके प्रणदस्त्वापशब्देस्यात्प्रणादःश्रवणामये
62 प्रह्लादःप्रणदेदैत्येदायादोज्ञातिपुत्रयोः मनादःकेकि
४२ मार्ज्जारकगलेषुसमीरितः गोविंदोवासुदेवेस्याद्गवा

ध्वस्तेवृहस्यान्तो माकंदो दारुणारण्यमित्रेनोत्रातरिपोमदे मा
कंदः सहकारे स्यान्माकंदामलकीफले गेंडुः पुंखश्च शंकला
लके गलहस्तलग्नखांकयोः गेंडुः स्यादतिप्रौढे स्त्री ग्रहागु
लियोजने करंडुस्तु तित्तिडिकायां करणे पाल्यामपि स्मृता
स्यात्कौमुदः कार्त्तिके च चंद्रिकायां च कौमुदी कुमुदं कैरवे र
क्तपंकजे कुमुदः कपौ दैत्यांतरेपि दिग्नागनागयोरपि
कीर्तितः कुमुदा कुंभिगंभार्यो स्यात्कुमुद्वत्पणेन्यवत् कु
मुदेपि कुमुत्स्यात्कंकव्यान्मांसाशिस्वसोः ककुदस्तु ककुदं श्रे
ष्ठे वृषांगे राजलक्ष्मणि मुकुंदः कुंदुरी कालेयरत्नभेदेपि पारदे
दरस्वपानादिभये पुंस्यात्संवत्सरे कृतौ कृष्टसेषणपादे स्या
त्कृषत्याघ्राणमात्रके संपद्भूतौ गुणोत्कर्षे हारभेदेपि दृश्य
ते भास्वत्प्रभास्वरे मांसे तरत्कारंडवे प्लवे संविज्ज्ञाने प्रति
ज्ञायां संकेतनावारनामसु संभाषणे तोषणे च क्रियाकारे च
संगरे कामदा धेनुकायां स्याद्धाव्यवत्कामदो वरि सुनंदा
रोचनानार्योर्मर्यादा सीमनि स्थितौ दवतुर्थः एकपदे

स्यात्तत्काले पदव्यामेकयद्यपि चतुःपदस्त्रीकरणगवाश्वा
दिपशुष्वपि भवेद्विष्णुपदाभिख्याक्षीरोदे गगनेंबुजे प्रोक्ता
विष्णुपदी गंगा संक्रान्तिद्वारकास्तु च भवेज्जनपदो देशे जने
जनपदेपि च प्रियंवदः खेचरे स्यात्प्रियावाचि तु वाच्यवत्
अपवादस्तु निंदायामाज्ञाविश्रंभयोरपि परिवादः कले
के स्याद्वीणावादनवस्तुनि समर्यादः समीपे स्यात्समर्यादा
सहिते पि च पुटभेदो नदीचक्रे यत्रनालोद्ययोरपि अष्टा
पदं स्यात्कनके सारीणां फलकेपि च अष्टापदश्चसरभेव
दृमाल्ल्यां च मर्कटे मेघनादस्तु वरुणे धुत्रानरि च बांधवे श्री
शिर्मीनन पीगयों [illegible] दंपधिके वपुतेराय्य पिहि
नेकारि शमयज्ञहयो रथिनीनिपधानस्यात्मांवस्त्रीवासवा
63 शगेः विधिर्विधाने नियतो विधिः कालेविधारण चपलस्तु
नैपि च महानादः कुंजरे स्यादुर्धुकाद्वेशयानके भवेत्को
४३ कनदं रक्तपंकैरवे रक्तपंकजे विशारदो बुधे धृष्टेभिमदोर
णमंथयोः पीठमर्दोपिधृष्टे स्यान्नाट्योक्तौ नायके प्रिये सत्तु

कुंरेरोतुभेदेस्यान्मुनिदैत्यप्रभेदयोः कुमुदंकुमुदस्वर्णमुस्तायांकल्मा
षग्रीह्निभेदयोः हिंगुलेपद्मरागेस्यान्मुकुंदेपिसमीरितम् ॥
स्त्रीभिक्षुकीतिहृद्यौसमादाश्चावेतिगर्हेपिच कंदुकंदंविदुःसिं
ग्रौशृंगवेररसोनयोः नंमोनुदोग्रीद्रर्घेषुप्रतिपन्निथिसंविदः
शान्तस्पदाभवेद्वद्धसोदामिन्याचक्रीनिता दर्पंचु ४ सरूप
पादःकातुएगुमार्तंडेयज्ञपुरुषे भवेदुपनिषद्धर्मेवेदांतेचर
हस्यपि दान्तवर्गः ग्रंथाः ४५ धद्वि २ राधाविशाखमासिस्या
श्राथागोपांचविघुति विस्तुक्रांनामलक्योपिवित्तभेदेच
धन्विनां गांधःस्याद्धवलिप्रमाथयांव्याधोमृगयडुस्वयोः मेधः
क्रतौविधानेधामेधिस्यान्तवलिदारुणि बुधःकवौसिफिएा
येभिन्नमालस्पनिंद्रयोः नयाविलाभिसंतेपेवद्धमुरुद्ध
वाधयोः सिंहोव्याघ्रादिषुस्यात्ःसिद्धाःस्युर्देवयोनयः
नित्येप्रसिद्धेनिष्पन्नेयाद्धमातप्तदीप्तयोः क्रुद्धवनिसमु
द्धेसान्नंपन्नान्नेतुवाच्यवत् वृद्धंतशैलेयेश्रुरितिनरूढे
षुभेयवत् विद्धस्याद्वेधितेत्तिप्तसादसेपिनिगद्यते वु

द्रोजिनेचधीरेच सौम्येपि वुधितेपिच अर्द्धः खंडेसमांशेर्द्धं
लुब्धोमृगयुकामिनोः अंधः स्यात्तिमिरेदृष्टिहीनेंधः समुद्रा
हृतः गंधोगंधकआमोदेलेशेसंबंधगर्वयोः स्कंधः प्रकांडे
कांडे च बाहुमूलसमूहयोः समीक्ष्यानृपयोश्चापि बंधस्त्रा
धौच बंधने दग्धानुष्टोऽन्यवद्दग्धा स्थिनार्कादिभिर्दृशीना ॥
दिग्धोविषाक्तबाणे स्याद्दिग्धं लिप्तार्थकेन्यवत् दुग्धं प्रपूरि
ते क्षीरे मुग्धः सुंदरमूढयोः मधुक्षीरेजलेक्षौद्रेमद्येपुष्प
रसेमधुः दैत्येचैत्रेवसंतेचजीवाशाकेमधुद्रुमे विधुः शशांके
कर्पूरेहृषीकेशेचराक्षसे साधुर्वार्द्धुषिकेचारौसज्जनेचाभिधे
यवत् सिंधुः समुद्रेनद्यांचमहद्देशभेदयोः बंधुर्बंधूक
पुष्पेस्याद्बंधुभ्रातरिबांधवे आधिर्मानसपीडायांप्रत्याशा
यांचबंधके व्यसनेचाप्यधिष्ठानेव्याधिरामयकुष्टयोः उ
66 पधिश्छलेनरावस्थाभावेश्वाकासवासयोः विधिर्विधानेनिय
४४ मेविधिःकालेविधातरि बोधिः समाधिभेदेस्याद्बोधिःपि
प्पलपादपे संधिर्भेदेसुरंगायांभागसंघट्टनेपिच ॥

दर्शनं नयनस्वप्नबुद्धिधर्मोपलब्धिषु शास्त्रदर्पणयोश्चापि
दशानिदशकात्मनोः पिशुनं कुंकुमे क्रूरे सूचकेप्यभिधेय
वत् पिशुनः कपिचक्रो वस्त्रक्कायामपि नामता शाक
नं च श्रुभावांसानि मिन्नेषाकने खगे मिथुनो राशिभेदे स्या
न्मिथुनं दंपतीयुगम् नलुनं पवने पुंसि स्त्रियां वनलुनी
विदुः नलिनं विरले लोके सक्रेपि नलिनं मतम् मलि
नं दूषिते कृष्णेक्र तु मन्यामलिन्यपि कठिनं निष्ठुरे स्था
ल्यां मोके राग्यां गुडस्य च कठिना कटिकायां तु कठिनीव
प्रयुज्यते पीतनं हरितालेस्यात् कुंकुमे पीतदारुणि आ
म्रातके पीतनश्च मैथुनं सुरते न्हरे केतनं लांछने काये
गृहे चोपनिमंत्रणे कुर्दनो लंबुषो निम्बकर्द्दने वमने
वस्त्र छेदनं वर्त्तनेभेदे छदनं पत्रपत्त्रयोः नोदनं व्यथ
नं नोद्देरोदनं क्रंदने स्वलिः अपानं तु गुदे प्रोक्तमपानस्त
५८ न्ध्यमारुते संतानः संततौ गोत्रे गोत्रे संतानस्तु समनद्रुमे
विज्ञानो यज्ञविस्तारो ल्लोचे युक्तकर्मणि छन्नभेदाचन्स

ध्वनगर्जिते निधनं स्यात्कुले नाशे प्रधनं दारुणे रणे प
वनाख्याकुलालस्य पाकस्थानेपि मारुते निःपावे चाथ
वपनं बीजाधानेपि मुंडने मदनः कामदेवे वीरे वमनः छ
र्द्दने॰॰ स्यादाहननो चयमनं वधे चोपरतौ यमो [illegible]मनः
कामुकै भीरुपे शाकपादपे धमनो ध्मानले भस्त्राध्मापक
क्रूरयोः स्मृतः धमनी तु हरिद्रायां कंधराशिरयोरपि मन
नः पटवासे स्यात्मर्दनं गलने मननम् चलनं कंपने कंपे।
कंप्रे चलनकंपनौ चलनी वस्त्रावस्त्राप्ययया वारिभेदेपि
क्विवत् सेवनं द्वारणे सेके नौकाचन भाजने सेवनं से
वनोपास्त्योः संव्यानं छादनेऽसुके समानं सत्समैके
षु समानो नाभिमारुते शोभनोपहयोगे स्यात्क्षोभनं स्त
दरेप्यवत् शासनं राजदत्तोर्व्यां लेखाज्ञाशास्त्रशासितृ
मवनं वसने वासासने स्नाने च धूपने आसनं द्विरदस्कंधे
पीठयात्रानिवर्तने आसनी पण्यवीथ्यां स्यात् दासनाज्जी
वकद्रुमे स्पर्शनो मारुते स्पर्शे मानयोः स्पर्शनं मननम्

सुप्तस्यविज्ञानेस्वप्नःस्वापेचदर्शने बुध्नःशिफायांरुद्रेचरत्नं
श्रेष्ठेमणावपि नग्नोक्षपणकेविवस्त्रेत्वभिधेयवत् ल
ग्नंराश्युदयेलग्नःसक्तलज्जितयोरपि छन्नंरहःछन्नादितयोः
स्यादन्नंभुक्तभुक्तयोः भिन्नमन्यार्थवचनेसंगतेदारितेस्फुटे
विन्नंज्ञातेस्थिरेलब्धेछिन्नंभिन्नेतुवाच्यवत् छिन्नामृतायां
पुंश्चल्यांप्रश्नंछिन्नेचसूचके चिह्नंध्वजेपताकायांद्युम्नंवि
त्तेपराक्रमे धनुःसंज्ञापिपालेद्रौराशिभेदेशरासने तनुः
कायेकृशेऽल्पेविरलेपिचवाच्यवत् हनुःप्रहरणेमृत्यौ
कपोलावयवेगदे हनुर्हट्टविलासिन्यांसूनुःपुत्रेनुजेरवौ
सानुःशृंगेबुधेमार्गेवात्यायांपल्लवेवने दानुर्हीनरिविक्रांतेभा
नुःकिरणसूर्ययोः धेनुःसमुद्रेनद्यांचध्वनीक्ष्णोनःसितेखगे
मुनिर्यंनीङ्गुदीवृक्षेप्रियालागस्तिकिंशुके ज्यानिर्हानौस्रव
न्त्यांचयोनिःस्यादाकरेभगे ज्योत्स्नीपटोलिकायांस्याज्ज्योत्स्ना
युक्तविभावरी ज्योत्स्नासचंद्रनक्षत्ररात्रौचंद्रातपेपिच ग
एल्लामृतनाभुजंगाज्ञामेलापर्णींचकथ्यते सत्त्वानुवर्ति

कायांस्याम्नन्नायामपिहृष्टपेते हीनाम्नूषिकयोघायांदुर्गे
नेकानरेन्यवत् धानाभृष्टयवेप्रोक्ताधान्याकेऽभिनवोद्भिदि
नग्रि २ अवनंरक्षणेप्रीतोभवनंभाववेश्मनोः भुवनंपिष्ट
पेलोकेसलिलेपिविजन्यपि सवनंयजनेस्नानेसोमनि
र्द्दलनेपिच अयनीयश्चिमानोस्यादुदग्दक्षिणतोगतौ ज
वनंस्यात्तुरंगादिसन्नाहेविजयेपिच शापनंस्वरनेनिद्रा
शाल्ययोरपिभाषितं शमनंशांतिवधयोःशमनःश्राद्धदेव
ते दशनंकवचेदंतेदशनःशिखरेपिच जघनंचस्त्रियाः
श्रोणिपुरोभागकटीरके तपनस्तरणौनापिमल्लातेनर
कांतरे रसनंस्वादनेध्वानेरसनाकांचिजिह्वयोः रसनंचापि
रास्नायांचमुनंक्वादनेशुके सहनंतुक्षमतंहासेऽकारधान्मां
सहत्यपि श्वसनोमारुतेश्वासेश्वसनोमदनद्रुमे कदनंम
र्दनेपाकेसदनंमंदिरेजले मदनःस्मरधत्तूरमदनद्रुमशि
क्थके दहनश्चित्रकेवह्नौभल्लातेद्रुष्टवेष्टितं गहनंगव्हरे
४० दुःखेविपिनंकलिलेपिच स्वर्णंधुनिमात्रेस्यान्नकुंथने

80

नाग्योक्तो मारिषश्चार्ये नाविषः कनकेंबुधौ आमिषं पललेल्लोभ्य
संभोगोत्कोचयोरपि आमिषं सुंदराकाररूपादिविषयेपि च आक
र्षः सारिफलके पाशके घूतइंद्रिये आकर्षणेपि चाकर्षः कोदंडा
भ्यासवस्तुनि संहर्षमारुतः स्पर्द्धायां प्रमोदेपि प्रभंजने शुश्रूषाश्रो
तुमिच्छायां परिचर्याकथानयोः जिगीषाजेतुमिच्छायां व्यवसा
यप्रकर्षयोः महिषीनृपपत्न्यां च सैरभ्यामोषधीभिदि षच
अनिमिषः सुरे मत्स्येप्यनुकर्षानुकर्षणे अनुकार्षो रथस्याधः
स्थितदारुणि वेष्यते अनुतर्षः सुरापात्रे तथातृष्णानिलाषयोः
वातरूषस्तु वातूले रूक्षवद्योः शक्रकार्मुके अंबरीषं रणे भ्राष्ट्रेप्यंब
रीषो नृपान्तरे मार्तंडे षंड परशावाम्रातककिशोरयोः परिघो
षो निनादे स्याद्वाद्ये जलदध्वनौ नंदघोषोर्जुनरथे घोषवं दिज
नसाच महाघोषं मतं हट्टे महाघोषोषेतिभाषणे स्मृता कर्कटशृं
गांच महाघोषा मनीषिभिः किंपुरुषः किंनरे स्याल्लोकभेदेप्यलं
बुषः कुंदने लंबुषा प्रोक्ता गांडीरीस्त्वर्जुवैष्पयोः पलंकषा गोक्षु
रकराक्षाणुग्गुलु किंशुके मुंडीरीलाक्षयोश्चापि राक्षसेपि पलंक
षः षान्तवर्गः ग्रं ३४ सद्विं रसो गंधरसे स्वादे तिक्तादौ विषरा
गयोः शृंगारादौ रसो वीर्ये देहधातौ तु पारदे रसा तु शल्लकीपा

गाजिकाथरणिकंगुषु भासोभासिसमाख्यातो गोष्ठकुक्कुटगृध्रयोः
दासः शूद्रे दानपात्रे भृत्यधीवरयोरपि दासीवेश्यांच किंश्रांवणस:
कोलादलेधनौ भाषाशूंघलके रासः क्रीडायामपि गोदुहां वासः
सुवर्णचूडे स्यात्पभेदे किंशुकपर्वणः भाःप्रभावेमयूषेच माःस्त्र
नश्चंद्रमासयोः अदः परस्मिन्नत्रापि गोसोगंधरसोघयोः वत्स
स्तर्णकपुत्रादिवर्षे वत्संतु वक्षसि गुत्सस्तंबे दारभेदेस्तवकेग्र
थिपर्णके वासोगेहेप्यवस्थाने वासश्चस्यादडूषके व्यासोग्र
नौस्याद्विस्तारेत्रासोभीमणिदोषयोः हंसो विहंगभेदेस्यादर्के
विष्णौहयान्तरे योगिमात्रादिभेदेषु परमात्मनिमत्सरे नि
र्लोभनृपतौहंसः शरीरमरुदंतरे अंसः स्कंधविभागेच कंसोदैत्या
न्तरेस्मृतः कांस्येच कांस्यपात्रे च मानभेदेचकीर्तितः मांसंस्यादामि
षेमांसीकाकोलीजटयोरपि वसुर्मयूषाग्निधनाधिपेषुयोक्त्रेंबु
केस्याद्वसुद्वारकेच हृद्वौषधेस्यान्नधनेषुरत्नेवसुस्मृतंस्यान्मधु
रेत्यवद्धी नासानुनासिकायांस्यात्रासाकाचाईदारुणि मृत्स्ना
तुकाथितावासाश्चपृश्निकयोरपि हिंसाचौर्यादिबंधयोः शंसा
८८ वचनवांछयोः मिसिस्तुमधुराभ्योस्योः शनपुष्पाजमोदयोः
काहूविकलेवाचिस्यात्काहलः शन्नावायुधेपिच [illegible] लरस्याजनग्यो

अपकदलीवीरयोरपि सत्रि अलसः पादरोगे स्यात्क्रियामंदे भवान्न
रे अलसाहंसपादीं च रभसो हर्षवेगयोः पनसः कंटकिकपि
रुग्भिदोः पनसः स्मृतः सुरसः स्यात्समधुरे पर्णासे सुरसापि च
सारसः पक्षिभेदे स्त्री सारसं सरसीरुहे श्रीवासो वृत्तधूपे स्यात्पंकजे
पीतवाससि साहसं तु बलात्कारे कृतकार्ये मदेपि च वाहसोज
ल निर्माणे अजगरे स्तुतिघसके लालसो लालसापि स्याद्याञ्चातृष्णा
तिरेकयोः औत्सुक्ये च समासस्तु संक्षेपे च समर्थने कीकसः कृमि
जातौ स्यादस्थ्नि कीकसमिष्यते पायसः परमान्ने स्यात्क्लीवासपि
च पायसः वायसो नाडिज्ञे घे स्यात्क्लीवासरागुरुद्रुमे काकोदुंबरि
कायां च काकमाच्यां च वायसी मानसं सरसि स्वांते प्याश्वासोऽपि
हृतौ मतः आख्यायिकापरिच्छेदे प्याश्वासे व्यसने तिके उच्छ्वासः
प्राणनिश्वाससंघबंधगणांतरे इष्वासो गात्वि धन्वधी विलासो भा
वलीलयोः वीनसंबंधनोपाये मृगाणां पक्षिणामपि तेषां मेव
च विश्वासहेतोः प्रावरणे स्मृतं उत्तंसः कर्णपूरे च शेखरे चावतंसवोऽन
बीभत्सो विकृते क्रूरे प्यर्जुने च घृणात्मनि विद्धानात्मविहिप्राज्ञे पं
डिते चाभिधेयवत् भूयान् बजनरार्थे स्यात्पुनरर्थे त्वदोऽव्ययं ज्यायान्

रहस्वेनिशांसेचहविहीनव्यस पिषोः रेपाःस्यादधमेक्रूरेकृपणे
पिचकंघाते वेधाविधौबुधेविस्रौवागःपापापराधयोः ववीदी
प्तौपुरीषेवर्चोऽस्त्रीरूपेपिङ्गञचित् छंदःपद्येचवेदेचस्वैराचाराभि
षयोः एनोपराधेकल्मषमनश्चित्तमनीषयोः रोदश्चरोदसीचापि
दिविभूमौपृथकपृथक् सहप्रयोगेप्यनयोरोदःस्यादपिरोदसी
ओजस्तेजसिधातूनामवष्टंभप्रकाशयोः ओजोवलेद्युतीशौवतेजो
धाम्निपराक्रमे प्रभावतेजसोप्यथरजःस्यादार्त्तवेगुणे रजःप
रागेरेणौचरजवप्यपरिकीर्तितं वपुर्भव्याकृतौदेहेपयःस्यात्क्षीर
नीरयोः पयःपक्षिबाल्यादौवयोयौवनमात्रके श्रेयस्तुमंगलेध
र्मेश्रेयान्श्रेष्ठेतुवाच्यवत् श्रीयसीकरिपिप्पल्यामभयारास्नयो
रपि स्रोतोवेगेन्द्रिययोरेगकृद्व्यनिव्याश्रयोशिरः प्रधानेसेना
ग्रभागमस्तकयोरपि तपश्चान्द्रायणादौस्याद्धर्मेलोकान्तरेपिच
तपामाघेचशिशिरेसरस्तोयनडागयोः उषःप्रभातेसंध्यायां
महःश्रेष्ठेचत्वासि तमोंधकारेस्वर्भानौनमःशोकेगुणान्तरे नभो
व्योम्निनभोमेघेश्रावणेपतद्ग्रहे घ्राणेमृणालसूत्रेचवर्षास्तुच
८९ नभांसितरः तरोबलेचवेगेचरेतःशुक्रेचपारदे अर्चिर्मयूखशिखयो

ठ

योः बर्हिः कुशहुताशयोः सहो बलेज्योतिर्मार्गशीर्षे हेमंतयोश्चापि
सहः स्यादिष्टः रहोपि गुह्ये सुरते च नन्तेमहो भवेदुत्सवतेजसोश्च
ज्योतिः प्रकाशे दृष्टिनारकास्तु ज्योतिर्द्दिने शानलयोरपि स्यात् ध
नुः प्रियालद्रुमराशिभेदयोः श्वरासने चापि थनुर्द्वरेव श्चाशीरुक्ता
हिताशंसा पवनाशनदंष्ट्रयोः राक्षसी निचरंद्रायां राक्षसी राक्ष
सस्त्रियां नामसीनिचतुर्ग्रीयां नामसो भुजगे खले पुलकसीका
लिका नीलेप्पुलकस्तु परोधमे सच भवेद्यानरसः सांद्रनिर्यासो
सुरतेपि च कर्पूरपीलुपर्णेच सम्यक् सिद्धरसेपि च सर्वरसः
स्तनोवाद्यभांडभेदेच हूणके स्मृतं तामरसं पद्मे ताम्रकांचनयो
रपि सिद्धरसो रसेवादिप्रभृतिष्वपि हृश्यते महारसः स्यात्
खर्ज्जूरे कोशकारेकसेरुणि रासेरसस्तु राशेस्याद्रसे सिद्धबला
वपि षष्ठीजागरिके गोष्ठांश्रृंगारपरिहारयोः स्वश्रेयसं च भ
द्रे स्यात्परानंदे च शर्मणि निःश्रेयसं तु कल्याणे चंद्रचूडापवर्गयोः
कुंभीनसो विषज्वालाकुलदृष्टिभुजंगमे कुंभीनसी जनन्यां स्याल्ल
वणस्य रक्षसः मलीमसं तु मलिने पुष्यकासीसलोहयोः पौर्ण
मासः पौर्णमास्यां यज्ञपूर्णीमयोःक्रमात् अधिवासो निवासे च सं

स्कारे धूपनादिभिः चंद्रहासो दशग्रीवकरवालोऽसिमात्रके विश्राव
सुः स्याद्गंधर्वभेदे विश्वावसुर्निशि विभावसुर्हिनमणौ हारभेदे
च पावके पुनर्वसुर्भवे हृष्टे कात्यायनमुनावपि राजहंसो नृपे
श्रेष्ठे कादंबकलहंसयोः कलहंसस्तु कादंबे राजहंसे नृपोत्तमे
भ्रूवध्वंसः परित्यागे नंदनेऽथ चचूर्णिने स्मृता मधुरसा द्राक्षा
विकामागधीषु च नीलंजसा सरोभेदे सरिन्नदेऽपि विद्युति सु
मेधास्तु सुहास्या श्रोनिघ्न्यामपीष्यति सुमनाः पुष्पमाल
त्योस्त्रिदशे कोविदेऽपि च प्रचेतास्तु मनोहृष्टे प्रतीचीदिगधीश्व
रे विहायाश्च शकुंते स्याद्विहायास्तु खवर्त्मनि त्रिस्रोताः स्याज्जा
ह्नव्यां त्रिस्रोताः सरिदंतरे अगौकाश्च नगौकाश्च सुरभ
सिंहपक्षिषु उदर्चिस्तु रव्यंभेवह्नौ दिवौकश्चातकेऽमरे दीर्घायुः
शाल्मलीकाके मार्कंडेऽपि च जीवके सप्तार्चिः पावके प्रोक्तः सप्ता
र्चिः क्रूरलोचने कनीयाननुजेऽत्यल्पे कनीयानतिष्टुनि च वरी
याननिष्टुनि स्याद्वरिष्टे श्रेष्ठयोगयोः साधीयानतिबाढे स्याद
तिसाधौ च वाच्यवत् सप स्यान्नभश्चमसश्चंद्रे वित्रयूपे कजो
लयोः हिंस्र निर्यासोऽहन्पे षनिंबे हिंगुरसेऽपि च दिव्यचक्षुः सु

90
२०

गंधस्याभेदेत्वेचसुखलोचने हिरण्यरेनसिंप्राऊदिवाकर
हविर्भुजोः ऊसांतवर्गः ग्रं३५।२१।ह्वि॥ सहोबलेसहामुद्ग
पर्ण्यांतुनखभेषजे सहदेवाकुमार्योश्चसहः प्रांतेसहाभुवि:
ग्रहोनुग्रहनिर्बंधग्रहणेषुरणोद्यमे सूर्यादौपूतनादौचसैं
हिकेयोपरागयोः वहःस्याद्वृषभस्कंधेदेशेगंधवहेपिच व
र्हंदलेकेकिपुच्छेगृहंपत्न्यांगृहेस्मृतं। ग्राहोग्रहेवहारेवना
होबंधनकूटयोः स्नेहंतैलादिकरसद्वयेस्यात्सोहृदेपिच
प्रोहोनिपुणतर्केस्यात्प्रोहोगजांघ्रिपर्वणोः मोहमिकृंति
मूर्च्छायामविद्यायांचमूरयः लोहस्तुशस्त्रकेलोहंयोर्केके
सर्वतेजसि व्यूहःस्याद्बलविन्यासेनिर्माणेवृंदतर्कयोः सिंहः
कंठीरवेराशौसत्त्वमेचांतरेस्थितः सिंहीतुडाच्चहन्यास्वा
सकेराजमातरि बहुःस्याद्विपुलत्र्यादिसंख्यास्वथाभिधेयवत्
अहिर्वृत्रासुरेसर्पेपीहात्वयमवोक्कयोः गुहातुगव्हरेसिंह
पु`` स्कंदेगृहोमतः बाहुर्भुजायांबाहस्तुमानभेदेवृषेहयोः
महीभूमौमहीनद्यांमहत्तत्त्वतेजसोः ऊहूःस्यात्कोकिला
लापनष्टेद्धफलदर्श्ययोः हस्त पटहस्तुसमारंभेआनकेपट

हुमनं कलहः खड्गकोशे स्यान्मंडने युद्धराद्धयोः प्रग्रहस्तु तुलासू
त्रे वंद्यां नियमने भुजे हयादिरश्मौ च तथा सुवर्णे हलि पादपे
निग्रहो भर्त्सने प्रोक्तो मर्यादायां च बंधके विग्रहः समरे काये वि
स्तारप्रविभागयोः संग्रहो वृहदुद्रंगे मुष्टिसंक्षेपयोरपि आग्रहो
नुग्रहाशक्त्योराक्रमे ग्रहणेपि च प्रग्राहस्तु तुलासूत्रे वत्सादिप्र
ग्रहेपि च वराहो द्वे किरौ विष्णौ नानके प्यद्रिमुस्तयोः नवाहस्या
त्रवदिने नवाहः प्रतिपत्तिथौ प्रवाहो व्यवहारे स्यादपि स्रो
तसि वारिणः कटाहो घृततैलादि पाकपात्रे पि कर्परे कटा
हः कूर्मपृष्ठे स्यात्तद्रूपे च महिषे शिशौ उत्साहस्तूद्यमे सूत्रे प्यारो
हो दैर्घ्यमानयोः आरोहः स्त्री नितंबे च समुच्छ्रय निषादिनोः
निर्दोहः स्त्रोघरे द्वारे निर्यासे नागदन्तके विदेहः शून्यदेहे स्याद्वि
देहो मिथिलस्थानः निरूहो वस्तिभेदे स्यात्तर्के निश्चितयोरपि
दात्यूहः कालकंठे स्याद्दात्यूहश्चातकेपि च अन्नूहा नीलिकायां
९१ स्यादत्यूहश्चित्रमेखले सुवहा शल्लकी गोदापदी सेफालिका सुव
एलापर्णी च सुवहा वहा कीनाकुयोरपि सम्यग्वहे तु सुवहो॥
६१ वाच्यवन्नलमाराहः वैदेही रोचना सीता वणिक्स्त्री पिप्पली

ष्वपि वंशाली मातृभेदे स्यान्नष्टिनामौषधेपि च हच अवग्रह
इति [illegible]व्यानोन्वृष्टिरोधे गजालिके स्वतंत्रनानिबंधेपि प्रति
बंधेप्यवग्रहः प्रतिग्रहः स्वीकारेसैन्यपृष्ठेपतद्गृहे द्विजभ्या
विधिवद्देयेनतुग्रहेचग्रहांतरे परिग्रहः परिजनेपत्न्यांस्वीकार
मूलयोः शापेपरिग्रहं विंद्यात्तुपयोगेत्वनूनने अभिग्रहोभि
योगेभियुग्रहणे गौरवेपि च परिवर्हस्तुराजार्हे वस्तुन्यपि परिच्छ
दे पितामहो विरंचे स्यात्तातस्य जनकेपि च नमोपहः सहस्रा
शुभृंगांकनवक्षिषु उपानाहोव्रणावेप पिंडेवेणानिबंधने परवा
होत्रलोक्यासेमहीभृद्योग्यपवस्तुनि तनुरुहोगरुत्मोप्रावरारोहा
कटावपि वरारोहस्तुकथितोहस्त्यारोहावृरोरुयोः अवरोहोवतारे
स्यात्तरोरंगेतलोऽक्रमे अश्वारोहाश्वगंधायामश्वारोहोश्ववारके
महासत्तामाषपर्ण्यांमत्स्यानकुसुमेपि च गंधवहास्तुनासायां
वायौगंधवहोमतः भवेदीहमहाभिख्यास्तूते दंडौपलोषधे ह
य प्रपितामहस्त्वेषविधौपितृपितामहे कंहान्तवर्गः ग्रंथः
३२ घान्ताः सुर्यंघपिस्तान्नावर्णोनामनुरोधतः पृथक्क्रमेणकथ्यं
तेतथाप्येतेसमुच्चयात् हिहि अतः कलिङ्गमेचक्रेशाकटव्या

वहारयोः ॥ आत्मगुप्ता शाके चार्त्तं मंदे सौवर्चले ऽस्त्रियं ॥ ऋक्षो ऽहिभे
दे भल्लूके श्रोणके ऽक्षत वेधने ॥ ऋक्षमुक्तं च नक्षत्रे यक्षः श्रीदेवगुह्य
के ॥ दक्षः परीहार दृषे नाम कुंडे प्रजापतौ ॥ मुनिभेदे क्रमे वह्नौ दक्षो
दक्षा भुवि स्मृतः ॥ पक्षो मासार्द्धके पार्श्वग्रहणस्य विरोधयोः ॥ केशा
देः परतो वृंदे बले सखिसहाययोः ॥ पक्षश्चुल्लिरंध्रे च देहांगे राज
त्वः कुंजरे ॥ लक्षं शरव्ये संख्यायां लक्ष्म व्याज निकथ्यते ॥ प्लक्षो द्वीपविशेषे स्या
त्पर्कटी गर्दभांडयोः ॥ पिप्पले द्वार पार्श्वे च गृहस्य परिकीर्तितः ॥ त्व
क्षः परशुरामे स्यान्मनः कार्श्यनिकृष्टयोः ॥ शौरिभे तरणे क्षः ॥ शु
ष्ककानन नीरसयोः ॥ कक्षो ग्राहिणिका कांची प्रकोष्ठ गजरज्जुषु ॥ स
र्वपादपरीधाने पश्चादंचल पल्लवे ॥ रथभागे पि कक्षः स्याद्वीक्षं
विस्मयदृश्ययोः ॥ मोक्षो मुष्ककवृक्षे स्यादपवर्गे च मोचने ॥ रूक्षः
92 पादपजातौ स्याद्रूक्षाप्रेमण्यचिक्कणे ॥ भिक्षा भृतौ च याच्ञायां
सेवा भक्षितवस्तुनोः ॥ प्रेक्षा नृत्तेक्षणे बुद्धौ रक्षा रक्षणलाक्षयोः
त्रि ॥ अध्यक्षो ऽधिकृते प्रोक्तः प्रत्यक्षे ऽप्यक्ष मिष्यते ॥ गोरक्षो नाग
रंगे स्याद्गवां च परिरक्षके ॥ आरक्षं रक्षणीये स्यात्कीर्षमर्म्मणि
६२ दन्तिनां ॥ [illegible] यानस्वनचौरयोः ॥ समीक्षा ग्रंथ

भेदेपितन्नवृद्धौनिभालने उत्प्रेक्षानवधाने स्यात्काव्यालंकरणेपि
च मृगाक्षीचंद्रवारुण्योगवाक्षौजालकेकपौ तच वीरवृक्षस्तु
भल्लाते ककुभार्जुनयोर्मत: राजवृक्ष: पियाले स्यान्नृवर्णोल्लुन
तावपि देववृक्ष: सप्तपर्णोमंदारादिषुगुग्गुलौ भूतवृक्षस्तुसा
खोटेतथाश्योनाकपादपे विशालाक्षोहरेतार्क्ष्येअथिसाक्षावर
स्त्रियां शाकराक्षोधववृक्षेस्यात्करात्तसहितेपिच ग्रंथसंख्या ४६
क्षान्नवर्ग: सर्वाक्षरवर्गस्य अथाव्ययानिकथ्यंतेव्यक्तं पूर्वोक्तर
क्रमात् अकारादिकाममप्यसित्वधिकं पूर्ववन्नोविदु: अ स्यादभा
वे स्वल्पार्थे विस्मावेषत्वनव्ययं आङ्सीमायामभिव्याप्तौ क्रिया
योगेषदर्थयो: ओप्रश्नह्य:स्मृतोवाक्येआ:संतापप्रयोगयो: इ:
खेदेवरुषोक्तौच कामदेवेत्वनव्ययं ई ई: खभावनेकोपेलक्ष्मा
मीस्यादनव्ययं उ संबुद्धौरुषोक्तौचशिववाचीत्वनव्ययं ऊवा
क्यारंभकरक्षारक्षंसुतिष्वनव्ययं ऋवाक्येवापिऋक्तास्यांदेव्यां
वायांत्वनव्ययं एऐशब्दौतुहेहैवत्स्मृत्यामंत्रणहूतिषु ओऔ
शब्दौतुहोहौवत्संबुद्धौक्षानयोर्मतौ कुपापेचेषदर्थेचक्रोत्सा
यांचनिवारणे मनागल्पेचमंदेचधिग्निर्भत्सननिंदयो: अंग

संबोधने हर्षे तु नरर्थे च कीर्तितं तिर्यक्तिरोर्थे वक्रे च विहंगादौ त्वन
व्ययं [illegible]न्वाचये समाहारे ऽन्योन्यार्थे समुच्चये पक्षांतरे तथा पा
दपूरणे ऽप्यवधारणे प्राक्प्रभाते ऽप्यतीते च दिग्देशकालतः स्मृ
तं प्रागग्रे ऽपि च पूर्वस्मिन्भवे प्रागप्यथांतरे ननु च प्रश्नतुष्टोस्त्वां: क्यो:
सम्यग्वाढप्रशंसयोः किं चारंभे च संकल्पे हि हेतमध्य विनार्थयोः
चानङ्भावे निषेधे च म्यरु पार्श्वे ऽप्यतिक्रमे ईषदर्थे च सादृश्येत
द्विरुक्ते तदन्वयोः ॥ त्र ॥ सुष्ठु प्रशंसने ऽपि स्यात्तदर्थे ऽपि च कथ्यते
अपप्रत्युनिरवध्ये स्यात्क्षोभनार्थे ऽपि च स्मृतं ॥ द्व ॥ अंतरेण पदं वि
नाद्धिनामध्यार्थयोरपि ॥ ए ॥ तु पादपूरणे भेदे ऽवधारण समुच्चये
अस्तु स्यादभ्यनुज्ञाने ऽप्यसूयापूजयोरपि किं प्रश्ने च वितर्के च शश
श्वत्पुनः सदार्थयोः पश्चात्प्रतीच्यां चरमे साक्षात्प्रत्यक्षतुल्ययोः
सकृत्स्यादेकवारे स्यादाराद्दूरसमीपयोः यावत्तावत्परिच्छेदे कार्त्स्न्ये
मानेऽवधारणे पुरस्तात्तु तथा प्राच्यां पुरार्थे प्रथमेऽग्रतः उत प्रश्ने वि
९३ तर्के स्यादुताप्यर्थे विकल्पयोः किमुतातिशये प्रश्ने विकल्पे च प्र
युज्यते हंत हर्षे विषादे च वाक्यारंभ विषादयोः स्वल्पाशीर्हेम
रेर पुण्यादी यत्र स्यात् वितर्कयोः तत्त्वामंत्रणसंतोष खेदार्थ क्रोश

मुकपाया२ नुं

विस्मये अहोवतानुकंपायांखेदेसंबोधनेपिच ततश्चादौपरि
प्रश्नेपंचम्यर्थेकथांतरे अतःचार्थेततःप्रश्नेपंचम्यर्थेचनिश्च
ये अतोभवेत्कारणेयद्देशनिर्देशयोरपि पंचम्यर्थेततःप्रोक्तः
पंचम्यर्थेचशासने संभावनावयवयोरन्वतःपदमिष्यते
इतोयतश्चनियमेपंचम्यर्थेविभागयोः इतिप्रकरणेहेतौ
प्रकाशादिसमाप्तिषु निदर्शनप्रकारेस्यादनुकर्षेचसंमतं अ
पिशब्दःप्रशंसायांप्रकर्षेलंघनेप्यति नितांतसंप्रतिक्षेपे
वाचकोप्यपदर्शितः प्रतिप्रतिनिधौवीप्सालक्षणादौप्रयो
गतः मात्रार्थेचाभिमुख्येचप्रतिदानादिषुप्रति अथोअथ
चसंप्रश्नेमंगलारंभयोरपि अनंतरेचकार्त्स्न्येचसंशयेचप्र
कीर्तितः यथाशब्दस्तुनिर्दिष्टस्तुल्ययोगानुमानयोः तथा
स्यान्निश्चयेदृष्टप्रतिवाक्येसमुच्चये उभौचोद्देशनिर्देशसादृ
श्येषुप्रकीर्तितौ कारणस्योपपन्नोवसर्वथाहेतुवादयोः अ
न्यथाविनमार्थेस्यादन्यथापरथार्थके वृथानिष्कारणे
बंधेवृथास्याद्ध्याधिवर्जिते थ उद्दृप्रकाशेवियोगेचप्राद्
ल्याख्याख्याशक्तिषु प्रधान्येबंधनेभावेमोक्षेलाभेऽर्थकर्मणोः

६ दौ नु स्यात्प्रश्ने विकल्पार्थेप्यनीनानुनयार्थयोः ननु प्रश्ने प्यनु
नयेनुज्ञाने प्यवधारणे आमंत्रणे चापि ननु किंनु प्रश्नवितर्क
योः नाना विनार्थोपि भवेन्नाना नेकोभयार्थयोः स्यान्नेतु क
रणार्थे स्यात्कुत्स्यसादृश्ययोरपि अनु हीने सहार्थे च पश्चात्सा
दृश्ययोरनु आयामे च समीपे च लक्षणादावनुक्रमे नि निवेशा
भृशार्थाधोभागविन्यासराशिषु आश्रये बंधने मोक्षे द्वारकर्म
णि दर्शने अंतर्भावे च सामीप्यकौशलोपरमेषु च नित्यार्थे
संयमे चापि क्षेपार्थेपि च निस्मृतं अपस्याद् पकृष्टार्थे वर्जना
र्थे वियोगयोः विपर्यये पि विकृतौ चौर्ये निर्देशहर्षयोः उपसा
मर्थ्यदाक्षिण्यदोषाख्यानात्ययेषु च आचार्यकरणे दाने व्याप्त्या
रंभ रुजयोः उद्योगेपि च लिप्सायां मरणार्थोद्यमार्थयोः उप
हीनाधिके प्रोक्तमासन्ने प्युपकीर्तितं अपि संभावनाप्रश्नशंका
गर्हासमुच्चये तथा युक्तपदार्थेषु कामचारक्रियासु च यावन्मा
त्रोपमायां स्याद्वेवकरणे त्वनव्ययं वा स्याद्विकल्पोपमयोरिवार्थे
पि समुच्चये विशेषातीतनानार्थेषु स्यान्यादिष्वनव्ययं वै
६४ स्यात्संबोधने पादपूरणे नुनये पि च अभीकं भूतकथने प्य

तिर्वीप्साभिमुख्ययोः भ स्मपादपूरणेऽतीते सामिनिन्दार्द्धेया
मेतं अमासहार्थान्तिकयोर्नूनं निश्चिततर्कयोः कामप्रकामे
नुमताववधृत्यानुगमेपि च नाम प्रकाश्यसंभाव्यक्रुध्याभ्युपग
मेषु च साम्प्रतं चाधुनार्थे स्याद्युक्तार्थे चापि साम्प्रतं ननु वितर्के
परिप्रश्नेरुरुषोक्त्यानुनीतिषु ऊं प्रश्नेङ्गीकृतौ रोषे ग्रांस्मृतौ
चावधारणे ऊं प्रश्ने च रुषोक्तौ च प्राध्वं न्मानुकूलयोः किं प्र
श्नेपि च क्रुत्सायां कंशिरः सुखवारिषु ओमित्यनुमतौ प्रो
क्तं प्रणवे चाप्युपक्रमे एवं प्रकारोपमयोरङ्गीकारेऽवधारणे
अलं भूषणपर्याप्तिवारणेषु निरर्थके अलंशक्तौ च निर्दिष्ट
शं कल्याणे सुखेऽपि च संसंगार्थे प्रकृष्टार्थे शोभनार्थे समर्थे
योः जोषं सुखे प्रशंसायां तूष्णीं लयनयोरपि तूष्णीकं तु
स्मृतं मौने मौनशीले त्वनव्यये नदिनं दिनमध्ये स्यान्न दि
नं प्रतिवासरे अभीक्ष्णं मुहुरर्थे नित्ये शीघ्रप्रकर्षयोरपि अभी
क्ष्णं तु तथा पौनःपुन्ये स्यात् सतते पि च इदानीं वाक्यभूषायां
संप्रत्यद्य च दृश्यते कथं प्रश्ने संभ्रमे च प्रकाशार्थे च सं
भवे किमु संभावनायां स्याद्विमर्शे च किमु स्मृतं ॥ ॥

भृशं प्रकर्षे यान्यर्थे वश्यं नित्यप्रयत्नयोः अयि प्रश्नानुनय
योः समयान्तिकमध्ययोः अये क्रोधे विषादे च संभ्रमे स्मरणे
पि च य प्र प्रकर्षे गताद्यर्थे दुःस्यात्कष्टे निषेधयोः पुनरप्रथ
मे भेदे स्वः स्वर्गापरलोकयोः परा विमोक्षप्राधान्यप्राविलो
म्येषु धारणे आभिमुख्ये भृशार्थे च विक्रमे पि गतौ वधे पुरा
पुराणे निकटे प्रबंधातीतभाविषु परिस्यात्सर्वतोभावे व
र्जने लक्षणादिषु पूजालिंगन वीप्सासु भूषणे व्याधि
शोकयोः दोषाख्याने षु परमे व्याप्तौ निवसने पि च प्रा
दुः प्राकाश्यप्रवृत्तौ स्यात्संभाव्ये च प्रयुज्यते निश्चयैकान्ना
र्थे नि न्निशो वा निषेधयोः अंतर्मध्ये तथा प्रांते स्वकारा
९५ र्थे पि दृश्यते उररी चोररी चोरी विस्तारेंगीकृतौ त्रयम्
अंतरापि विनार्थे स्यान्मध्यार्थे निकटार्थयोः रः किल
शब्दस्तु वार्तायां संभाव्यानुतथार्थयोः हन्नु साज्ञाकाभ्रू
षायां जिज्ञासादौ च सान्त्वने निषेधने च वीप्सायां खल्व
मानेपि कीर्तितं लः अवालंबनविज्ञानवियोगव्याप्ति
८५ शुद्धिषु [illegible] वः उषा

ज्ञोनतरं नेस्यादज्ञानव्ययमव्युषा दोषारात्रिमुखेरात्रावरा
नव्ययमव्ययं सो निकषात्वन्तिके मध्येरहोभ्यायांत्वनव्यय
घः इत्नार्थाभ्रशार्थानुमतिकृकृसमृद्धिषु पुरतःप्रथमेचाग्रे
प्यग्रतःप्रथमाग्रयोः पुरोग्रप्रथमेचस्यादंजसातत्वतूर्णयोः
अभितःशीघ्रसाकल्पमुरचोभन्तोतिके सः भूयःपुनःपुनः
ख्यातंप्रभूतार्थेत्वनव्ययम् निश निश्चये निषेधेच साकल्या
तीनयोरपि नितं नञ्जी निर्धगर्थे मिथोन्योन्यं मिथोरहः पू
र्वेद्युरिष्यते प्रातःपूर्वेद्युः पूर्ववासरे शनैःशनैः स्वरैस्वैरैनी
चैः स्वैरात्ययोर्मतम् सः हस्तात्संबोधने पादपूरणेनव्य
यं स्त्रिवे हा विषादेचशोकेचदुःखार्थेचापिकथ्यते हीपा
दपूरणेहेतौ विशेषेप्यवधारणे हीडुःखेहेतावुद्दिष्टोही
विस्मयविषादयोः हाहाखेदेचग्रहर्षे गंधर्वेस्तूत्वनव्ययम्
हेतुव्यलीसमसोवहूनिसंबोधनार्थयोः होहाचैवविधौ
त्वेयौसंबुध्याह्वानयोरपि महसाकल्पसादृश्ययोगपद्य
समृद्धिषु विद्यमानेचसंबंधेसहशब्दःप्रकीर्तितः अ
होविगर्हेशोकेचकरुणार्थेविषादयोः अहोउताहोहि

वेनौ परिप्रश्नविचारयोः अहहेत्यद्भुते खेदे हीही विस्मयहास
योः अहह स्यादनुशये परिक्लेशप्रकर्षयोः आहशब्दो नियोगा
र्थोक्तयार्थेपि निबध्यते हः मन्तुशीघ्रेभृशार्थेपि नत्वार्थेपि क्वा
चिन्मयम् ह्वः अव्ययानेकार्थवर्गः ग्रंथः ७० यद्यपूर्वत्वतया
किंचिन्नमात्रप्रतिभाविव नन्नदालिप्यतां सद्भिर्नामयाश
यत्नादिषु एतत्कविद्वैरपयेद्भिर्नैद्वैः प्रयोगसंबोधफल
ह्वयाश्रै येर्नामकं गाभरणीकृतं तैः सर्वज्ञनामप्रणयीकृतै
व स्वैरप्रचारैः परिकल्पिताभिः शब्दार्थसंबोधकथाप्रथा
भिः व्याख्याभिरप्राप्तमुदां प्रमोदमाधात्तुमं त्रेषपरिश्रमो
नः एनां कृतिं कृतधियः कृतकृत्यभावमापादयंतु मदयं
नुचेन्नः नित्यं महेश्वरकवेः परिभावयंतः परेन निरताहि
भवंति लोके ॥ इति सकलवैद्यराजचक्रमुकुटशेखरस्याग
धायनिधेः श्रीमहेश्वरस्य कृतौ विश्वप्रकाशाभिधाने नानार्थ
परिच्छेदो द्वितीयः समाप्तः ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥
शब्दबोधमाधातुमशाब्दिकानां कृतमात्मपेन्यापि सतां कवी
९६ नां कृतनामयावृत्य मनवाप्य राज्ञे सदा भ्रमाश्लोकिलवाकारयोधेः ॥

प्रायोभवेद्यः प्रचुरः प्रयोगः प्रामाणिकोदाहरणप्रतीतः रूपा
दिभेदेषु विलक्षणेषु विवृत्तयो निश्चिनुयात्तमेव क्वचिन्मा
त्राकृतो भेदः क्वचिद्वर्णकृतोथ च क्वचिदर्थान्तरोल्लेखात्कृदा
नोद्भावितः क्वचित् जगन्नियस्तेषु मनः सरोजे स[illegible]शाद्य
र्थविवर्तनेशः निजप्रयोगार्पितकामचारः परप्रयोग
प्रसरार्गलश्च ॥ विद्यादगारमागारमपगामापगाम
पि अरातिमारातिमथोग्रमग्राममप्यकीर्तितः भवेदम
र्षं आमर्षोप्यङ्कुरोऽङ्कूर एव च अनरित्नमनरीत्नमगस्त्यो
गस्तिरित्यपि अनूषमाढनूषोवशफावशफाय इत्यपि प्रति २०
श्यायः प्रतिश्यायो भल्लूभल्लुकोपि च जम्बूकं जम्बुकं प्राज्ञः
शंबूकमपि शंबुकम् जतुका स्याज्जतूकापि मसूरः स्यान्म
सूरवत् वास्तुकं चापि वास्तूकं देवकी देवकीति च ज्योति
षं ज्योतिषं चापि ष्ठेवनं ष्ठीवनं तथा सुत्रामापि च सुत्रामा
हनूमान्हनुमानपि उषणं स्यादूषणं च भवेदुषरमूषरम्
हारीतो हरितोपि स्यात्स्वनिपद्दिविशेषयोः तुवरस्तूवरोपि
स्यात्तक्रवरः क्रकवरोपि च उत्तमेनुत्तमं च स्यादारुनेस्यादनादृतम्

उष्मापूष्मानंनंदाचनंदाचप्रकीर्तिता॥ द्रौवेटेनरैवेंस्व स्वैकूरेरै कुरोपिच॥२॥
नमिलालामहेलाचमहेलास्यान्महेलिका॥ छेकश्चछीकश्छेकाजोविदग्धेछैकेलोपिच ट

उद्दारेचानुद्दारः स्यादुदयेचानुदयवत् बधूटंबंधूटंचस्याद्
रीक्षनमुरीक्षनं वाल्मीकंवाल्मिकंचापिगांडीवोगांडिवोपि
वं चंडालोपिचचंडालोवदन्योपिवदान्यवत् हालाहलंहा
लहलंवदन्यपिहलाहलम् डहालंचडहालंचडाहलंच
प्रचक्षते कौंकणः कौंकणोपिस्यात्स्यामाकःस्यामकोपि
च सहाचरःसहचरः स्फटिकंस्फाटिकंयथा गंधर्वोपिच
२ गांधर्वश्चमेचामरेपिच चारश्चोरश्चउश्चादुश्चेलंचैलंचमुश्च
मूः चंचुश्चंचूललल्लालः श्यामलःश्यामलोपिच गुगुलोगु
ग्गुलोपिस्याद्धिंगुलोवापिहिंगुलं मंदिरंमंदिरापिस्याद्वीर्यि
वीर्योपिकथ्यते धन्याकमपिधान्याकंपतनकंपोतकंतथा
कवाटंचकपाटंचकविलंकपिलंमतम् करवालःकरपालो
वनीयकवनीयकौ पारावतःपारवतोजेवास्याज्जयास
ह जरायुषंजरायुंचविषादादायुनथायुषा सांयंसायंभवे
कोशःकोषःखडुश्चखंडुवत् नविशंतविषंचापिसुशलोमुस
लोपिच वेशोवेषश्चकथ्यतः स्यात्तुषोपितुसोपिच स्यान्न
६० नस्तनुषामार्ढंभजनजनभ्रजर्विः शूकरःसूकरोपिस्या

९७

८ रो

शृगालश्च सृगालवत् श्मरः स्मरश्च नरो कलशः कलसोपि
च सुनासीरः सुनाशीरो नारायणनरायणौ जीवं वानुजीव
वोपि स्यात् लक्ष्मणो लक्ष्णोपि च संसरः प्रसरोपि स्यात्
चरित्रं चरितं तथा पारतं पारदं वा स्याद्वासरः स्यात् क्रिमिः क्रि
मिः त्रिफला त्रिफला चापि तृणता त्रिणतापि च भवेत् दृष्टि
स्तथा रिष्टिः पियालः स्यात् प्रियालवत् कलाटीरः कराटीरो वा
ति गोवातिकोपि च मिष्किरो मष्किरोपि स्यान्मुकुरो मकुरोपि च
मुकुलं मकुलं चापि मकुरं मुकुरं विदुः मुकुनिं मकुनिं चापि
चलुकं चुलुकं तथा करंजः करजोपि स्यात् परेनः प्रेनवन्म
नः किमीरोपि च कर्मीरो हायनं ह्वयनं समं शौटीर्यमपि शौ
टीरं त्वष्टत्वैष्टोपि दृश्यते शुक्लप्रवालं वा नूंचत्वरके स्यादिकं
स्त्री ऊष्टभेदेशन तपी सनातुषवनि गीयते इंक इंक्षाण
दृक्काणा भवन्त्यपि दृक्काणवत् पतंगमपि पतंगो गंक्रदालं वक्र
दालवत् मारिषं मार्षं शाके झीरुरो गेझिहापि च फेलापे
लिस्यो क्किदिकाकिन्यां काकनी तिच सौदामिन्या च सौदा
मी सौदामन्यपि चेष्यते जरठ जरोपि स्यान्निमेषानिमि

घोपिच वृकोवुकश्चऋतमेमदनोपवनोद्रुमे आरग्वधारगवधौ
सुरका लुतकावपि पिष्टिःपृष्टिश्चसत्तुःसत्तुश्चनिग
घने नीलंगुरपिनीलांगुरीश्चरीचेश्वरापिच नापिक्कमपि
नापिकंत्रपुषंत्रिपुषंतथा डिंडीरोपिचहिंडीरः पर्शुः पराशुना
सह बालिकाबालुकाचापि दोर्दोषापिभुजाभुजः बाहुर्वाहा
त्विषात्विट्चसंरूपास्यात्संधिवस्तुनः भगिनीमपिभंगीचसिल्ल ॐ
रीसल्लरीविदुः रेतंचरेतसासार्द्धमेधमोजस्तथैवसा संवननं
संवदनंतरुणीतलुनीतिच प्रमदावनंप्रमदवनंचपरिकीर्ति प्रमदं
तम् खलतुलीकास्यात्खलतुलीववंजंजोशनिस्तथा पिलमुक्कंशि
लोन्यंचभवेदुक्कपिलंतथा धरत्रीधरयित्रीचमहिषीमाहि
षीतिच वासुदेवेपिवासुस्याद्वामदेवोपिवामवत् आशीरा
स्यहिदंष्ट्रायांलक्ष्मीलक्ष्मीर्हरेःस्त्रियाम् तुवुकोऽतुंबुकोप्रोक्ता
वुकहूकोपिनाहृशाः कुमुदंचकुमुद्यापियेविनायोघिदित्यपि
शरद्वेतुशारदवाप्रावृट्प्रावृटशयासह नभसासार्द्धंनभ
न्नुंतपंसासह सहस्तुसहसासार्द्धंचेमरुंचमहसातुनम न
९८ मसेनननमःप्रोक्तरजेनापिरजःसमम् शाद्वलैःजलैः

कोभिकस्थितोपजलौकसः दिवप्रोक्तं दिवान्तुल्यं पर्षन्त्यरिष
त्तासह वर्षास्त्वर्वरिषाभिश्च ह्नर्षोपिह रिषेणच सर्षपःस
रिषपश्चैव कर्षः स्यात्करिषेणेच माषामारिषइत्युक्तः स्पर्शो
पिस्परिशो यथा एवमन्येपि वाहीदावुष्मवर्णोप्रयोगतः
ऊर्ध्वरेफाविकल्पाने क्तेदोभेणभयादिह दक्षिणस्यामया च्यैवं
प्रायं च न शानैर्विदुः क्रदावभिप्रायवशो कलाज्ञः स्यात्कलावि
धि समूहार्थस्यज्ञातस्य च वर्गादित्वमीरितम् छेनस्यौपयका
रत्वं यवसस्यत्तुकथ्यते तंत्तुवायस्यवायेपि तंज्ञादित्वं वहृश्यते
तुर्यस्वरादरीर्वारुः कर्कधा पथनेत्तुधैः ऋस्वादिरग्निः पीडायांध
नुः क्रोधामपीष्यते एतौमध्यनवर्गीयौवैडुर्यमणि शाड्वलौ
तवर्गमध्यौ राज्ञौवज्रं बाले च निषद्वरम् चल्लामृत्स्व र्वकं ध्यानं
धानं हानं च वर्तते तालव्यमध्यौ विशदेउद्बेशाट्टो चकारवान्
यवानीस्याद्धमध्येव स्नावनेमासिमध्यमः सफेरवरकवर्गी
यउकारश्चस्वुरप्रके नापितस्यापकरणे कषसंयोगइष्यते
श्रव्ययानव्ययं दोषाशाड्राज्ञौ प्रवक्ष्यते कन्याकुब्जं कन्यकु

ञ्चेकोशलोत्तरकोशला वाराणसीत्यपिप्रोक्ता तथावाराणसीति
च नामलिकादामलिकातुगोप्पाडुंबइत्यपि नंदीनंदिश्चपत्री
त्रुपत्रिःस्यादृश्वसालिसा यमलंयामलंद्वंद्वेतद्वखंडिलखंडि
लो जनित्रीजनयित्रीचकफेणिःकफणिस्तथा वाल्मीकेपि
वल्मीकोवालीवालिश्चकथ्यते स्तुमेनसाद्र्द्रक्रस्तुमंकरंदाम
करंदवत् अहितुंडीकमित्याऊस्तथास्यादाहितुंडिकः वि
घादरमरमलिःस्यादालिवत्पुनः आमंडमंडावेरंडे प्रियके
प्यासनोसनः अपिशालिर्मुनिभेदेस्यादापिसलिलस्तथा
चंद्रभागाचंद्रभागीखनौखारिरपिस्मृता। गोनासगोनसौ
सर्प्पेफल्गुनःफाल्गुनोर्ज्जुने स्यान्नर्ज्जन्यानने गुष्टेप्रादेशो
पिप्रदेशवत् गजेमतंगमातंगौनाशेकालीयकालियौ
रोहतकेरोहितकोप्यवष्टूरप्यवष्टुरं इषिकास्यादीषिकापि
कानायुजनयायुनो गुवाकोपिचगूवाकः ऊचक्रूचौस्तनद्व
योः कऊरेचक्रणिःक्रूणिर्नीकौऊलककूलकौ पोगंडःस्या
९९ दपोगंडउलकस्याडुलकवत् काकाविकेकाकविकोभवे

दसुलरित्सपवत् वातूलोवातुलोपिस्यात्कैकेयीकैकयी
त्यपि विरिंचिश्च विरिंचोपिब्रह्मण्यपिविरिचनः वातूहोवा
तूहोपिस्यादिक्कविक्कौगजार्भके कर्कटीकर्करेटश्चकंकरः
कंकेरोपिच अंबरीषंचांबरीषमुत्पलेकुवलंकुवलम् कुमा
रिलेकुमारिश्च मथिर्मंथोमथोपिच वग्नावग्नीस्नुहीभार्ग्यो
...... वररटापिच कैटभाकैटभीखर्य्याकंदर्याकंदरापि
च भिदिर्भेदश्च कलिशोवातिर्वानेकुरेकुविः करेकरिर्नि
गर्य्यांतुजरिशाल्यशालापिच पुलिंदस्यात्पुलिंद्रोपिनि
षादिर्निषादिनि यूनिश्च यतिनिप्रोक्तः स्वक्किएषास्त्
क्विस्त्वक्च वहिर्निर्वाबहिर्श्च निचुलेहिज्जलेज्जलो विघ्नि
स्तथा ...... विघ्नोनामायाविगमादिति अपतिश्चापति
कालेरजन्यांचनमात्तमी विश्वप्सश्चापिविश्वप्सा सिध्मासि
ध्मंच कथ्यते स्याहृकंटक्कयासार्कं धर्माधर्मंच कीर्तितः
उष्मयासार्द्धमुष्मापिमज्जोकामज्जयासह शफशेफंच
शेवंचशेफप्रोक्तंचशेफसा प्रापुन्नाटकरत्याजः प्रापुन्नाटे

षपुन्नटं ग्ररं ... चापिकावाटंस्यात्कपाटवत् भल्लोभ
ल्लिश्चबाणेस्याद्धलेपात्रंच पत्रवत् ईर्ममीमत्रणेपिस्यान्नि
भेरेपिकरोकरी भवेदमात्येप्यामात्यःपीनसेस्यादपीनसः
स्त्वासनंसमुद्दिष्टंतथास्यादनुवासनं यभश्चयभनंजा
नुजकारद्वयमवत्मनम् पहणापरुण्यथौकाश्मीरिकाश्म
रीतिंच मातुलिंगेमातुलुंगःकदल्यांकदलापिच पट्ट
घंककेशेप्रोक्तंपाट्टघंपरुघंतथा नागरेनागरीगोपीस्या
द्रसेपिविसंडकम् वार्त्ताकुरपिवार्त्ताकेदृन्नाकोपिचदृश्यते
किंशलंस्यात्किशलयेगुन्सेगुडकोगुलुछवत् म्लानकेस्या
दम्लानमनिलानकमित्यपि जवीरेपिचजंभीरोजूर्णयांजूर्णे
रित्यपि निम्निरोनिम्निरोपिस्यात्पालकःस्यात्पिपीलके
गोदागोदावरीनद्यांमधुरामथुरापुरि कविजंकविकाध्याच
100 स्यान्नवेधौगवेधुका मंजूषायांचपिटकःपेडापेटकइत्य
पि पादातोचपदातिःस्यात्पादातश्चपदातिकः पादत्रा
१०० णेतुपत्रद्वीभवेत्माणहितापिच बध्वांचबधुकापिस्याद्

त्न्यामदिन्ननापिका शस्त्रांतः स्यादलाबुश्च दीर्घोदिश्चप्रनीयने ९०
तु र्णनाभइदन्नकीदि विकिकदिवे करटाचकरेटुश्च हन्यांहू ति
रपिस्मृता स्यान्निचोले निचुलकंस्याद सिक्न्यामसिक्निका जी
वंजीवेजीवश्चालन्यामपिचालिनी स्यूतेस्यूनं तथास्येनमभ्यू
षेपुषइत्यपि करंबोमिश्रितेवान्नोभान्नस्तुदधिसक्तुषु श्राम्री
त्वाक्रस्त्वमत्पापिमध्येकारं तु पोतकं धुवित्रं नितकारंचस्या
हृषीरिषिरित्यपि इरणंस्याद्वदीर्घादिकषिकेष्टषिकोपिच ना
लबंदन्त्ययोरुक्तेसर्वेणसर्वरापिच नालब्यद्वयमध्यासावा
शुद्धणिरिष्यते विस्रैदाशाईइत्यस्यमध्यतालव्यतामसा
तालव्यांतश्चकोटीशः प्रासस्तालव्यदंत्ययोः दंत्योपातंतु
कर्प्पासमहानसमलीमसम् कांजिकादौतुकल्माषोदन्त्यो
यानोपिकीर्त्यते आदिदंत्यन्तुसघवीसंवाकृतसमूतव क्रो
सीदंवक्रस्थलंचमध्यदंत्यमुदीरितम् पारावारः पमध्योपिसो
पानंदंत्यसादितु विष्वक्सासाध्यमध्येवनविश्वसेपुदाहृतम्
स्यात्कवर्गद्वितीयादिर्णनादिरपिखुल्लकः १०० स्यात्पवर्ग
द्वितीयादिफणायांतुफटापिच त्रयोदशस्वराद्यंतुशोभांजन

मुदाहृतं नन्नून पान्नकारणेनो न नवर्गान्त्तृतीयभाक् नवर्गेप
चमो पान्न मंगमं केवलं पुनः हाहाशब्दस्तु सांतस्तु कथितो
दिव्यगायने चन्तुशृगालोचवर्गीयमध्यसज वृन्नं विदुः पवर्ग
मध्यसांतश्चरेस्यादथमापकः ग्रंतस्यमध्यं वेयान्यवेन्निवे
मश्चमच कमनेकामनोपिस्यादीर्द्धादिः कृत्कारः स्तनः प्र
भायामभिभाः शुद्धः सांतस्तु ल्लिंग एवच एतु मूकेनेडमूकः
मूर्मासूर्मिरपिस्मृता एतुकं कस्यमध्यचकसांतावचतदप्यपि
शेवलेस्याच्छैशेवालशेवालेंभीवलं तथा तुणाहृणीवहूणि
रेमारीचं मरिचेपिच चित्रेपिचित्रयोपिस्याच्चिंतायां चिंतने
पिच कंदसिस्यादनडुहाभाषायामनडुह्यनि मव्याकारो
पिविपुटेकस्वादिश्वोरणो प्यवौ उन्नमायांगविषाकरिका
रादिनेचकीमू सावयर्थेसाविरप्पुकाभूतार्थेचनथासया
चवर्गादिरपिप्रोक्तायामिलस्त्कलत्रियोः वानामहोवान
सहोचानुलेस्यादिदंहयमू ग्रप्सरसप्सरप्रोक्ताः सुमनाः सु
८२ मनसश्च वर्वरीवर्वराह्याकेविमुन्नेहंचनुष्टयम् तंद्रीनंद्रि

स्वतंत्रायांकृतंगेकृतंगमः ऋक्षगच्छस्वभल्लस्वभाल्लूकेप्युत्तम
लूवत् जलायुकेजलौकंचजलौकंचजलूकवत् घोंघकं
शाबुकेपिस्यात् दुग्धग्धस्तदृश्यते लोशूलमपिलोशूलंमभ
राभंभराण्यपि लेचित्वचकिरोपिस्यात्किरोप्रोक्तपयः पवि
त्राजगाचाजगावेचभवेदाजगवंतथा पिनाकोजगवंधाम
सैंहिकेयतमस्तमाः तुल्लूकीतुल्लुपीवस्याद्दुलिपीशिशुमार
के अगाधेस्यागेमस्ताघमस्थाघवप्युच्यते स्यान्मध्येपि
वत्तुर्थ्यस्वमकसोरंहसलथा विकेललामशब्दोपिस्याद्दन्त
स्वपुंसिच इविडस्यान्मपिकाफलंचापिकट्फलं ब्रीडाया
चभवेव्रीडिलज्जामाञ्यपत्रपा उल्लूकंमध्यकस्वंचकस्यादिः
स्याद्दलिंगकः तथाक्रकचकेरफोनिग्नकारः प्रयुज्यते म
जिह्वायांतुभंडीरीमध्यकस्यापिपद्यते दीर्घोदिर्ह्वश्चिकेपि
स्याद्दलिः स्याद्दालिरित्यपि तुल्काइल्काम्स्तैनाइनेग्रैवग्रैवेय
केपिच खंजोघोटस्वखोरश्वस्यान्नरीस्तरिरित्यपि नासिका
याचनस्तापिमथ्विमथ्याकइत्यपि कातेस्वंरमध्यादंत्यसे
कुंडःस्यान्मीडवन् छ्यायंनिवोतु...मोपिमाहनेमरु

तापिच विद्यान्मुखरवः शब्दे उकारस्यापि दीर्घताम् स्यात्कुरु
वे पि दीर्घा रिस्त्वरे ज्ञेप्सोपि संगतः नारिकेर इदं नो यित थादी
र्घोप्यदीर्घ वान् ॰ कौंडशरः स्तंभंत्ते मेघारः शवलवानयोः किंशु
कस्यकुकस्यापि स्मृतनस्लालवादंत्ययोः स्मृतास्तुगस्तुरंगा स्तु
स्मृतानालव्यदंत्ययोः कोटीशस्यापि दंत्यश्चक्रभुतः स्वर्ग
वज्रयोः किंनरा यक्षमुख्यौ भिन्नाभिन्नौ दैत्यासुरादिवत् विद्या
रि ह स्मभीष्टार्थे भिन्नार्थे चक्र चिन्मते वाल्मीवाल्मीक मित्रो ना
मत्रक्षात्र पत्रत्रिणः संस्कृतेन्यादि संयोगि शब्द प्रक्रम योगि नु
इदं तुल्यान्तरं द्वंद्वं स्यान्नद्येद्वेदकं क्वचित् पमकोदावपी पारि
ला स्माभिरुपेक्षिता २० तथाद्य पदपदेशान्ती दित्यत्रो र्वेशि
यापदम् अपः पयस्तनूकर्वदित्यत्र पदद्वयम् २१ ॥ ॥ इति श
ब्दप्रयोगानुशासने शब्दभेदनिर्देशः समाप्तः ॥ मंगलं भव
तु संवत् १८८०३ चैत्रशुदि ५ सूर्यवारे इदं पुस्तकं आगरा ग्रा
१०२ मत्र लक्ष्मणमुकुंद स्यो पयोगार्थमि ॥ रामायनमः ॥ ॥